

KOMBATANT

BIULETYN URZĘDU DO SPRAW KOMBATANTÓW I OSÓB REPRESJONOWANYCH

1 (180)

Styczeń 2006

ISSN 0867-8952

Gdy zabłysło Światło Pokoju...
Kombatantckie Spotkanie Oplatkowe

Fot. Katarzyna Hoppe

Modlitwy ekumeniczne celebrowali: Biskup Polowy WP – Krajowy Duszpasterz Kombatanatów, gen. bryg. Tadeusz Płoski; Prawosławny Ordynariusz WP ks. bp gen. bryg. Mirosław Miron Chodakowski oraz Naczelny Kapelan Ewangelickiego Duszpasterstwa Wojskowego ks. bp gen. bryg. Ryszard Borski. Kołędami witał przybyłych Chór Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego WP

Fot. Katarzyna Hoppe

Na zdjęciu od prawej: ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kazimierz Michał Ujazdowski, kierownik Urzędu do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych – minister Jan Turski

Gdy zabłyśło Ś

Fot. Katarzyna Hoppe

Minister Jan Turski przyjmuje Betlejemskie Światło Pokoju z rąk harcerzy

Fot. Ewa Dumin

Życzenia i uścisk dłoni. Na zdjęciu: prezes Związku Kombatanatów RP i Byłych Więźniów Politycznych Waclaw Szklarski oraz prezes Krajowego Związku Byłych Żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie – Stefan Gawlik

Fot. Katarzyna Hoppe

Kapelan Rodzin Katyńskich ks. prałat Zdzisław Peszkowski oraz Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kazimierz Michał Ujazdowski

Fot. Ewa Dumin

Prezes Związku Ociemniałych Żołnierzy RP Władysław Gołąb z małżonką Justyną oraz Kanclerz Orderu Wojennego Virtuti Militari Stanisław Nałęcz-Komornicki

Scenografia tegorocznego kombatanckiego spotkania opłatkowego odbiegała od dotychczasowych. Także – atmosfera.

22 grudnia 2005 r. przybyli do Centrum Konferencyjnego Ministerstwa Obrony Narodowej liczni przedstawiciele organizacji kombatanckich i osób represjonowanych oraz organizacji współpracujących z UdSKiOR zasiedli w sali, w której centralne miejsce zajmował, nakryty białym obrusem, okrągły stół – z choinką i opłatkami. Miejsce to ogniskowało spojrzenia i zainteresowanie zebranych.

Minister Jan Turski, kierownik UdSKiOR, przywitał przybyłych na uroczystość – m.in.: Krajowego Dusz-

pasterza Kombatanatów, Biskupa Polowego WP, gen. bryg. ks. Tadeusza Płoskiego; Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego ks. bp. gen. bryg. Mirosława Mirona Chodakowskiego; Naczelnego Kapelana Wojskowego Ewangelickiego Duszpasterstwa Wojskowego ks. bp. gen. bryg. Ryszarda Borskiego; ostatniego Prezydenta RP na Uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego; członków Rady do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych z jej przewodniczącym Jerzym Woźniakiem; prezesów oraz członków stowarzyszeń kombatanatów i osób represjonowanych, wojewódzkich rad kombatanckich; Kawalerów Orderu Wojennego Virtuti Militari z Kanclerzem Kapituły tego orderu – gen. bryg.

Stanisławem Nałęcz-Komornickim oraz Kawalerów Orderu Wojennego Krzyża Grunwaldu z sekretarzem Stowarzyszenia, kmdr. Henrykiem Kalinowskim. Przywitał przedstawicieli Parlamentu, Rządu – z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kazimierzem Michałem Ujazdowskim, Ministrem Pracy i Polityki Społecznej – Krzysztofem Michałkiewiczem; przedstawicieli Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Ministerstwa Obrony Narodowej, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej prof. Leona Kieresza, sekretarza Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa Andrzeja Przewoźnika oraz przewodniczącego Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie” – prof. Jerzego Sułka i in.

Fot. Ewa Dumin

W uroczystości licznie uczestniczyli przedstawiciele organizacji kombatanckich i osób represjonowanych

Fot. Ewa Dumin

General Michał Gutowski oraz prezes ZG Świętowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Czesław Cywiński

wiatło Pokoju

Fot. Katarzyna Hoppe

Minister Jan Turski przelamuje się opłatkiem z Kanclerzem Orderu Wojennego Wirtuti Militari Stanisławem Nałęcz-Komomickim

Fot. Katarzyna Hoppe

Na zdjęciu od lewej: wiceminister Jerzy Kozłowski, ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, przewodniczący Rady do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych Jerzy Woźniak

Fot. Katarzyna Hoppe

Prezes Stowarzyszenia Polskich Kombatanatów w Kraju Władysław Matkowski oraz prezes Stowarzyszenia Lotników Polskich Czesław Gagajek

Fot. Katarzyna Hoppe

Prezes Ogólnopolskiego Związku Żołnierzy BCh Stanisław Ozonек w rozmowie z prof. Adamem Dobrońskim

Minister Jan Turski serdecznie podziękował za współpracę kombatancom – bohaterom walki o niepodległość Polski, a także szefom instytucji współpracujących z Urzędem.

Następnie, w imieniu Premiera Rządu RP Kazimierza Marcinkiewicza, który nie mógł uczestniczyć w uroczystości, ponieważ w dniach poprzedzających Wigilię Bożego Narodzenia odwiedzał naszych żołnierzy w Iraku – głos zabrał minister Kazimierz Michał Ujazdowski. Mówił o – wyznaczonych przez wybory parlamentarne i prezydenckie – kierunkach polityki Państwa, m.in. o szansie na politykę historyczną, upominając się o prawdę historyczną i polskie zaślugi oraz polski punkt widzenia. Jak

powiedział – procesowi odbudowy prawdy będzie służyło Muzeum Wolności, upamiętniające walkę z nazizmem i z komunizmem. Minister zadeklarował w imieniu Premiera i Rządu – ścisłą współpracę ze środowiskiem kombatanckim oraz zapewnił, że zrealizowane zostaną główne postulaty kombatanckie.

Z kolei przewodniczący Jerzy Woźniak przypomniał żołnierskie Wigilie z czasów wojny, więzień gestapo, NKWD, bezpieki... Zwrócił się do zebranych, by uczcili pamięć tych, którzy odeszli. Stwierdził – Państwo jest wspólnotą historyczną oraz Dla większości Polaków niepodległość przyszła dopiero w 1989 roku. Zwrócił się w imieniu kombatanatów do przedsta-

wiciela Rządu RP: Prosimy i żądamy – służcie Najjaśniejszej Rzeczypospolitej ze wszystkich sił!

Na zakończenie części oficjalnej uroczystości harcerze przekazali kombatancom – na ręce kierownika UdSKiOR, ministra Jana Turskiego – symboliczne Betlejemskie Światło Pokoju.

*

Narastało uczucie dumy z wypełnionych wobec Ojczyzny obowiązków oraz wzajemnej życzliwości i serdeczności. Kulminacją stało się długotrwałe, niezwykle uroczyste i zarazem radosne przełamywanie się opłatkiem.

Ewa DUMIN

Wystąpienie kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, ministra Jana Turskiego na spotkaniu kombatantów w dniu 22 grudnia 2005 r.

Panie i Panowie Ministrowie, Ekszelencje – Księża Biskupi. Szanowni Państwo!

Święta Bożego Narodzenia i tradycja dzielenia się opłatkiem są jednym z ważniejszych symboli łączących Polaków ponad codziennymi sporami i podziałami. Przy wigilijnym stole składają sobie życzenia ludzie różnych środowisk, stanów i światopoglądów, młodszy i starsi, aby – w atmosferze pojednania i pokoju – pożegnać stary i powitać zbliżający się Nowy Rok.

W tę tradycję wpisuje się dzisiejsza, doroczna uroczystość gwiazdkowa kombatantów i osób represjonowanych, w której uczestniczą reprezentanci najważniejszych stowarzyszeń i środowisk kombatantkich. Zaprosiliśmy z całej Polski przedstawicieli wszystkich nurtów, różniących się – co naturalne – w ocenach historycznych i poglądach politycznych, ale silnie przecież zjednaną walką o Polskę wolną, niepodległą i demokratyczną.

Taka postawa – zespolenia ponad historycznymi podziałami – jest motywem przewodnim w codziennej pracy Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, a także – istotą posłannictwa, z jakim do środowisk kombatantkich przychodzi duszpasterze Wojska Polskiego wszystkich wyznań.

Szanowni Państwo!

W mijającym roku obchodziliśmy wspólnie 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej. Wykorzystaliśmy ją, aby przypomnieć młodym Polakom, ale także – Europie i światu, że Polska, podstępnie napadnięta 65 lat temu, wymazana z mapy Europy przez dwóch okupantów – wystawiła w tej wojnie czwartą pod względem liczebności armię antyhitlerowskiej koalicji.

Uroczyste obchody były także okazją do pogłębionej refleksji nad losami naszego narodu i państwa w ostatnim stuleciu. Staraliśmy się przypomnieć dramatyzm polskich losów tamtego okresu. Oceniamy, że cele te zostały w dużej mierze osiągnięte. Odnotowaliśmy widoczny wzrost zainteresowania młodych Polaków przeszłością. Ukazało się także wiele poważnych publikacji o przebiegu i znaczeniu polskiego czynu zbrojnego.

Z udziałem instytucji państwowych oraz samorządów terenowych godnie obchodziliśmy rocznicę wyzwolenia wielu polskich miast i regionów. Oddaliśmy hołd żołnierzom polskim, którzy przeszli szlak bojowy od Lenino do Berlina, pole-

gli na przedpolu Warszawy; w walkach o Kołobrzeg i na Wale Pomorskim; przy forsowaniu Odry i w szturmie berlińskim.

Przypomnieliśmy także żołnierzy spod znaku Białego Orła, którzy walczyli w alianckich formacjach zbrojnych, wyzwalali – Bredę, Bolonię, Wilhelmshaven i wiele innych miast zachodniej Europy.

Nie zapominaliśmy o żołnierzach krajowego ruchu oporu i osobach represjonowanych za trwanie przy idei niepodległej Rzeczypospolitej. Przypomnieliśmy o hańbiącym, moskiewskim procesie 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego.

Czcząc bohaterów tamtej wojny, ani przez chwilę nie zapominaliśmy, że nie dla wszystkich Polaków – 8 maja 1945 roku – oznaczał dzień zwycięstwa. Dla wielu, także żołnierzy, był początkiem tułaczki po świecie. Dla innych – kontynuacją walki o niepodległość oraz początkiem represji. Tym bardziej bolesnych, bo doznanych we własnym kraju, z rąk rodaków.

Uczciliśmy ofiary zbrodni i represji wojennych w Katyniu i Miednoje, więźniów obozów koncentracyjnych, deportowanych do III Rzeszy i wywiezionych na Syberię.

Ważnym wydarzeniem była – obchodzona na międzynarodową skalę – 60. rocznica wyzwolenia obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu.

Integralną częścią polskiego, heroicznego etosu przypominanego w rocznicę zakończenia II wojny światowej były – zorganizowane rok wcześniej – obchody bitwy o Monte Cassino i Powstania Warszawskiego. Przeprowadzone na niespotykaną wcześniej skalę uroczystości zawoacowały m.in. powołaniem do życia Muzeum Powstania Warszawskiego, które – widać to wyraźnie z perspektywy roku – stało się niezwykle ważną instytucją patriotycznego wychowania młodych Polaków.

Wielu z Państwa tutaj obecnych miało okazję jeszcze raz odwiedzić pola bitew, w których uczestniczyli oraz oddać hołd swoim towarzyszom broni, spoczywającym na cmentarzach wojennych – w Polsce i w całej Europie. Szacujemy, że we wszystkich uroczystościach, które organizował lub koordynował Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych udział wzięło ponad 15 tys. weteranów.

Ustanowiony z okazji 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej Medal PRO MEMORIA otrzymało 6 tys. wete-

ranów walki i ofiar represji oraz osoby szczególnie zasłużone w utrwalaniu pamięci o tamtych heroicznym ludziach i wydarzeniach. Wśród wyróżnionych było 1500 weteranów polskich i alianckich zamieszkałych poza granicami Kraju.

Pozwólcie Państwo, że przy tej tak uroczystej okazji serdecznie podziękuję za owocną współpracę Radzie ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, prezesom wojewódzkich i okręgowych rad kombatantkich oraz wspierającym ich działaczom-społecznikom – za trud włożony w rozwiązywanie codziennych problemów bytowych i organizacyjnych naszej kombatantkiej rodziny.

Wspólnie z Państwem chciałbym skierować słowa wdzięczności pod adresem przedstawicieli Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej, ustępującego Prezydenta RP, pod adresem Pana Premiera i innych reprezentantów rządu – za zrozumienie problemów społeczności kombatantkiej i pomoc w ich rozwiązywaniu.

Za pośrednictwem obecnych tu pełnomocników wojewodów ds. kombatantkich pragnę podziękować ustępującym – Pani i Panom Wojewodom oraz władzom samorządowym za współpracę w realizacji zadań i ustawowych obowiązków państwa wobec bohaterów walki o niepodległą Polskę.

Na ręce Pana Dyrektora Krzysztofa Sikory oraz obecnych na tym spotkaniu szefów instytucji wojskowych, centralnych i terenowych, dowódcy Garnizonu Warszawa oraz dowódców rodzajów sił zbrojnych – kieruję podziękowanie za wsparcie, jakiego udziela Wojsko Polskie weteranom – w ich codziennym życiu oraz przy organizacji uroczystości rocznicowych.

Specjalne słowa podziękowania kieruję do osób duchownych, za dar służby Bożej i ich – nie do przecenienia – obecność w uroczystościach kombatantkich i patriotycznych.

Dziękuję polskiej służbie dyplomatycznej i konsularnej oraz attachatom wojskowym, które w tym roku wyjątkowo efektywnie włączyły się w organizację rocznicowych uroczystości poza granicami kraju. (...)

Na koniec chcę skierować słowa podziękowań do wszystkich, nie wymienionych tu rodaków, w Polsce i poza jej granicami – życzliwych kombatantom i przyjaźnie wspierających działania naszego Urzędu.

Najlepszy Urzędnik 2005

Jan P. Sobolewski, radca kierownika Urzędu w Departamencie Stowarzyszeń i Spraw Socjalnych, został laureatem konkursu, w którym wybierany jest najlepszy pracownik naszego Urzędu. Uroczyste ogłoszenie wyników corocznego konkursu odbyło się 22 listopada 2005r. podczas posiedzenia Kierownictwa Urzędu, w którym udział wzięli: kierownik UdSKiOR – minister **Jan Turski** oraz jego zastępca – wiceminister **Jerzy Kozłowski**, dyrektor generalny **Andrzej Bida**, dyrektor Biura Dyrektora

Generalnego Urzędu **Tomasz Lis** oraz jego zastępca **Zdzisław Gozdan**, dyrektor Departamentu Wojskowego **Jan Ozga**, p.o. dyrektora Departamentu Orzecznictwa **Maciej Wróbel**, dyrektor Departamentu Stowarzyszeń i Spraw Socjalnych **Krzysztof Skolimowski**, p.o. dyrektora Biura Ewidencji i Archiwum **Anna Doroszevska**, redaktor naczelna Biuletynu „Kombatant” – **Ewa Dumin**.

Zebrani złożyli zwycięzcy konkursu serdeczne gratulacje i życzenia wielu następnych sukcesów. Red.

Fot. Ewa Dumin

Dyrektor generalny Urzędu **Andrzej Bida** (z prawej) składa gratulacje Urzędnikowi Roku 2005 **Janowi P. Sobolewskiemu**

Francuska Legia Honorowa dla polskich kombatantów

W dniu Narodowego Święta Niepodległości, 11 listopada 2005 r. w Rezydencji Francji w Warszawie ambasador **Pierre Ménat** odznaczył Krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej polskich kombatantów, którzy walczyli w czasie II wojny światowej w szeregach armii francuskiej.

Już w pierwszych miesiącach 1940 r. we Francji powstała Armia Polska pod rozkazami gen. **Wł. Sikorskiego**. Liczyła około 85 tys. ludzi, a składała się z polskich żołnierzy, którym udało przedostać się do Francji i z ochotników, górników i robotników wywodzących się spośród pół miliona imigrantów żyjących na francuskiej ziemi.

Po czerwcu 1940 r. wielu z nich kontynuowało walkę w Ruchu Oporu i w szeregach armii francuskiej lub państw sprzymierzonych. Ogółem ok. 13 tys. Polaków poległo w walkach, w tym blisko 5 tys. w Ruchu Oporu.

Podczas uroczystości w Rezydencji Francji z rąk ambasadora Legię Honorową otrzymali: **Tadeusz Antoszewski**, **Włodzimierz Cieszkowski**, **Stefan Csorich**, **Zygmunt Edward Haas**, **Kazimierz Janik**, **René Kobiela**, **Tadeusz Nowakowski**, **Kazimierz Przybysz**, **Edmund Semrau**, **Andrzej Siekierski**, **Andrzej Suchoń**, **Adam Szeworski**, **Zygmunt Włodarczyk**, **Ryszard Żak** i **Józef Zwierzyński**. Legię Honorową przyznała wdowa po nim, Pani Kobryner. Dzień wcześniej odznaczony został w Gdańsku także **Józef Kierakowicz**.

W uroczystości wzięł udział dyrektor Departamentu Wojskowego Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – płk **Jan Ozga**.

Oprac. red.

Materiały i zdjęcia przekazane przez Ambasadę Francji w Polsce

Przedstawiciele polskich placówek dyplomatycznych za granicą informują

Ambasada RP w Rydze

Sławomir Krawczyński,
II Sekretarz:

Pragnę poinformować, iż podczas posiedzenia Zarządu Związku Polaków na Łotwie, w dniu 10 grudnia 2005 r. J. E. Maciej Klimczak, Ambasador RP na Łotwie, uhonorował prezesa Klubu „Polonez” – zasłużonego dla kultury polskiej, aktywnego działacza Związku Polaków na Łotwie, pana **Edwarda Fiskowicza** – Medalem „Pro Memoria”.

Uroczysta chwila dekoracji

Uczestnicy spotkania – członkowie Zarządu Związku Polaków na Łotwie

Walczył i pisał

Profesor Józef Garliński po prostu był autorytetem i do tego żeśmy się przyzwyczaili. Większość z rodaków w kraju poznała Go najpierw poprzez książki i artykuły, a potem przyszły spotkania i rozmowy. W lepszej sytuacji byli Polacy mieszkający w Londynie, uczestniczący w życiu emigracji.

Biografia żołnierza i więźnia

J. Garliński urodził się 14 października 1913 r. w Kijowie, niecały rok przed wybuchem I wojny światowej. Jako chłopak mógł oglądać sceny z 1920 r., może i to miało wpływ na jego dalsze życie. Wychowywał się w wolnej Polsce, przeszedł przez szkoły, w których konsekwentnie utrwalano w uczniach poczucie dumy narodowej i umiłowanie kraju ojczystego. Temu samemu służyły studia polonistyczne oraz służba wojskowa, a egzamin z postawy obywatelskiej przypadł na wrzesień 1939 r. Józef Garliński zdawał go jako szwoleżer. Uniknął niewoli niemieckiej i wraz z żoną włączył się do konspiracji w Związku Walki Zbrojnej. Był oficerem, szefem Wydziału Więziennego, a następnie Wydziału Bezpieczeństwa Komendy Głównej Armii Krajowej. Aresztowany w kwietniu 1943 r., przeszedł przez kazamaty Pawiaka, obozy koncentracyjne w Auschwitzu i Neuengamme.

Wracał wielokrotnie do tematu oświęcimskiego, jemu poświęcił swą pracę doktorską, książki, artykuły. Przypominał o zasługach Witolda Pileckiego (Tomasa Serafińskiego), utworzeniu przezeń tajnego Związku Organizacji Wojskowej, wysyłaniu meldunków z tego piekła na Ziemi. W Wigilię 1941 r. w bloku nr 25 doszło do spotkania przywódców kilku polskich grup podziemnych, nawiązano współpracę, a później kontakty i z grupami innych nacji. Do konspiracji dołączył również socjalista Józef Cyrankiewicz, wiosną 1944 r. powstała wspólna Rada Wojskowa Obozu, planowano odbicie obozu. W Pilecki został po wojnie postawiony przed sądem jako „płatny rezydent wywiadu Andersa” i stracony. J. Cyrankiewicz podporządkował władzom komunistycznym PPS i w tym czasie pełnił już funkcję premiera. „W Polsce upowszechnił informację, że on był twórcą ruchu podziemnego w oświęcimskim obozie”.

W polskim Londynie

Po odzyskaniu wolności wybrał Garliński żywot emigranta w Londynie, tu

pracował zawodowo i coraz bardziej aktywnie włączał się do życia społeczno-kulturalnego. Z wielu funkcji najważniejszą stała się od 1976 r. prezesura Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Trzy lata wcześniej obronił pracę doktorską, wykładał na uczelniach wyższych, został profesorem Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie. Już od 1946 r. występował jako redaktor „Biuletynu Informacyjnego” Koła AK w Londynie, a w 1976 r. zainicjował wydawanie „Pamiętnika Literackiego”; współpracował też z „Kulturą” i „Zeszytami Historycznymi”.

W tomie X „Pamiętnika Literackiego” Józef Garliński napisał: „Pisarz jest ostatnim człowiekiem, dobrowolnie opuszczającym kraj. Wiąże go z nim język, w którym tworzy, odchodząc traci czytelników, odrywa się od środowiska, skazuje się na wąski krąg odbiorców lub na przedstawienie się na obcy język...” A jednak redaktor naczelny „Pamiętnika” zaprzeczył sam sobie, że tak musi być. Jego książki miały zarówno wydania obcojęzyczne, jak i trafiały do kraju, wydawano je w stanie wojennym, potem oficjalnie; są wciąż wznawiane. Dwie ostatnie pozycje to wspomnienia z lat wojny i „Świata mojej pamięci”.

O prawdę historyczną

Dziś pisze się i mówi o polskim wkładzie w złamanie niemieckich szyfrów oraz o wynikających z tego korzyściach dla wojsk alianckich. Duża w tym zasługa właśnie prof. Józefa Garlińskiego, autora książki „Enigma. Tajemnica drugiej wojny światowej”. Autor przekonywał koła opiniotwórcze na Zachodzie, że wprawdzie Polska nie mogła wykorzystać tego osiągnięcia swych naukowców, ale dzięki niemu sukces odnieśli brytyjscy kryptoanalitycy, wygrana została bitwa powietrzna o Wielką Brytanię i wojna morska na Atlantyku.

Najbardziej znane książki J. Garlińskiego to obszerna synteza „Polska w Drugiej Wojnie Światowej”, „Politycy i żołnierze”, „Szwajcarski korytarz”.

Fot. Archiwum

W tej pierwszej pozycji, poświęconej żonie Eileen, przedstawił bardzo rzetelny obraz polskiego wysiłku militarnego w latach 1939-1945 i ogrom cierpienia narodu. W przedmowie do „krajowego czytelnika” wytłumaczył powód swej fascynacji tematyką wojenną. Oczywiście, że wpływ na to miały przeżycia własne, ale jeszcze bardziej fakt udziału w ówczesnych wydarzeniach wszystkich warstw społecznych, dzielnic, nawet najbardziej zapadłych, odległych zakątków kraju. „Były takie wioski, do których nie dotarł nawet jeden żołnierz okupacyjnych wojsk, a do których dotarły forpoczty Armii Krajowej.”

Autor starał się obiektywnie ocenić działalność różnych nurtów politycznych, przebieg operacji militarnych i bitew. Na zakończenie rozdziału o Powstaniu Warszawskim napisał: „Mimo wielu błędów, wzajemnych oskarżeń, niekompetencji, braku realizmu i naiwności, coraz mocniej, z biegiem lat, wybija się i świeci jasnym płomieniem walor moralny Powstania, którego nie są w stanie objąć ani suche liczby, ani oceny. Odczuje się jego wagę z perspektywy dalszych, historycznych wydarzeń i znajdzie on swój wyraz w reakcji przyszłych, polskich pokoleń, które w walce o wolność staną przed podobnym dylematem”. Warto też przypomnieć sobie uwagi J. Garlińskiego o Dywizji im. T. Kościuszki i bitwie pod Lenino, o Stanisławie Mikołajczyku. Słuchałem ich z ust autora obchodzącego 90-lecie swych urodzin, był też w 2002 r. gościem Instytutu Pamięci Narodowej, odwiedzał wcześniej Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Więcej tych wizyt, wystąpień, tekstów już nie będzie. Józef Garliński zmarł 29 listopada 2005 r. w Londynie, ale pozostanie obecny i w kraju, bo jak mało kto wpisał się w naszą najnowszą historię.

Adam DOBRŃSKI

Z nadeślanej korespondencji

Warszawa, dn. 15.12.2005 r.

Szanowny Pan
Minister Jan Turski
Kierownik Urzędu
ds. Kombatantów
i Osób Represjonowanych

ul. Wspólna 2/4
00-529 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Proszę przyjąć moje osobiste i oficjalne od Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej serdeczne podziękowania za Pana życzliwe i pełne zrozumienia decyzje dotyczące naszej kombatanczej organizacji.

Dziękuję za umożliwienie mojego, jako Prezesa ZG ŚZŻAK, udziału w dniu 7.12.2005 r. w Londynie w pogrzebie naszego Honorowego Członka – oficera KG AK, historyka i działacza polonijnego prof. Józefa Garlińskiego poprzez pokrycie kosztów pobytu w Londynie. Pobyt miał również duże znaczenie dla kontynuacji roboczych kontaktów z miejscowym środowiskiem kombatanczym.

Ta Pana decyzja, jak również wcześniejsze finansowe wsparcie kolejnej naukowo-historycznej polsko-ukraińskiej konferencji, a także dotacje na działalność Klubu Historycznego im. gen. „Grota” przyjmujemy jako wyraz osobistej życzliwości wobec naszego Związku i za to Panu Ministrowi serdecznie dziękuję.

Z okazji zbliżających się Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku życzymy dużo zdrowia i wszelkiej pomysłowości dla Pana Ministra i współpracowników.

Z wyrazami głębokiego szacunku

Prezes Zarządu Głównego ŚZŻAK
Czesław CYWIŃSKI

Polacy docenieni po 61. latach

Holenderskie odznaczenia dla 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej i jej dowódcy – gen. Stanisława Sosabowskiego

Rada Ministrów Rządu Królestwa Niderlandów postanowiła – z inicjatywy ministra obrony **Henka Kampa** – przedłożyć **Królowej Beatrix** wniosek o przyznanie żołnierzom 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej – Orderu Wojskowego im. Króla Willema I (IV klasy). Jednostka i jej Dowódca mają zostać odznaczeni za ich bohaterski wkład w największej podczas II wojny światowej operacji powietrzno-desantowej sprzymierzonych – „Market-Garden”, która miała otworzyć aliantom drogę do Niemiec (straty 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej w bitwie pod Arnhem we wrześniu 1944 r. sięgnęły blisko 40 proc. stanów osobowych).

Ponadto rząd premiera **J. P. Balkenende** wystąpił z wnioskiem o pośmiertne uhonorowanie gen. **Stanisława Sosabowskiego** Medalem Brązowego Lwa – najwyższym holenderskim odznaczeniem za waleczność i odwagę. Minister Henk Kamp przychylił się w powyższej kwestii do wniosków Kapituły Orderu Wojskowego im. Króla Willema I oraz specjalnej komisji Ministerstwa Obrony Holandii, odpowiedzialnej za przyznawanie odznaczeń za waleczność i odwagę. Kapituła Orderu Wojskowego im. Króla Willema I wszczęła postępowanie w sprawie odznaczeń polskich żołnierzy na wniosek posłów **H. Van Baalena** z VVD i **F. Timmermansa** z PvdA jeszcze w ubiegłym roku.

*

Wojskowy Order Willema (*Military Order of William*) to najwyższe i najstarsze odznaczenie w Holandii. Ustanowione w 1815 r., przyznawane jest na mocy decyzji Królowej. Ma cztery rangi: Rycerz Wielkiego Krzyża, Krzyż Komandorski, Krzyż III klasy i IV klasy. Przyznawany jest bardzo rzadko i tylko osobom, które w sposób szczególny wy-

różniły się na polu walki, a o tym czy kandydaci spełniają wszelkie wymogi, decyduje specjalna kapituła.

Medal najwyższej rangi otrzymał np. prezydent USA F. D. Roosevelt. To najwyższe odznaczenie zostało przyznane 200 razy: 195 razy właśnie jako order IV klasy – w tym dla 150 Holendrów. Tylko 7 razy odznaczenie to otrzymały jednostki wojskowe, jak np. 82 Amerykańska Dywizja Powietrzna za udział w bitwie pod Nijmegen we wrześniu 1944 r. Od 1955 r. odznaczenie to nie jest przyznawane. **Wojskowy Order Willema** zostanie tym razem przyznany, ponieważ chodzi o starą, „niezałatwioną” prośbę z 1946 r. ówczesnego mini-

stra obrony Holandii o odznaczenie nim 10 polskich żołnierzy z 1. Brygady Spadochronowej gen. S. Sosabowskiego. Prośbę tę poparła wówczas **Królowa Wilhelmina**, ale sprawa rozbiła się na rafach powojennych układów politycznych i słabości wobec presji brytyjskiej polskiego rządu na uchodźstwie w Londynie.

Z kolei **Medal Brązowego Lwa** (*Bronze Lion*) to odznaczenie ustanowione w 1944 r. za bohaterskie czyny w walce z wrogiem. Medal ten otrzymał w 1946 r. dowódca 1 Brytyjskiej Dywizji Powietrznej generał **R. E. Urquhart**, przełożony gen. Stanisława Sosabowskiego. Obecnie niepokorny Polak, któremu pod naciskiem Brytyjczyków odebrano dowództwo brygady – generał S. Sosabowski pośmiertnie otrzymuje identyczne odznaczenie.

Dopiero po sześćdziesięciu jeden latach żołnierze i Dowódca 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej doczekali się uhonorowania ich odwagi i waleczności. Sprawiedliwość bohaterom oddała historia.

Oprac. Ewa DUMIN

OGŁOSZENIE

OTWARTY KONKURS OFERT

Na podstawie art. 13 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873), zwanej dalej „ustawą” – Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych ogłasza otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadania publicznego, określonego w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy, tj. zadania z zakresu podtrzymywania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej i obywatelskiej.

Rodzaj zadania

Wsparcie obejmie następujące zadania:

ZADANIE I – organizacja krajowych i zagranicznych zjazdów i uroczystości środowisk kombatanckich oraz ofiar wojny i ofiar represji.

ZADANIE II – upamiętnianie miejsc historycznych wydarzeń, czynów zbrojnych i innych form działalności niepodległościowej, męczeństwa i represji, a także upamiętnianie osób związanych z tymi wydarzeniami, czynami i działalnością, w formie pomników, obelisków, tablic pamiątkowych i epitafiów.

ZADANIE III – przedsięwzięcia z zakresu dokumentowania oraz upowszechniania tradycji walk o niepodległość i suwerenność RP (wydawnictwa, filmy i wystawy).

Wysokość środków publicznych przeznaczonych na realizację tego zadania

Kwota dotacji dla jednej oferty nie może być wyższa niż 10 tys. zł. Wysokość środków publicznych na realizację wymienionych zadań wynosi 400 tys. zł.

Zasady przyznawania dotacji

Dotacja przyznawana będzie na dofinansowanie realizacji zadania. Organizacja pozarządowa oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy, których oferta zostanie wybrana, będą zobowiązane do wykorzystania przekazanych przez Urząd środków wyłącznie na realizację zadania w zakresie i na warunkach określonych odrębną umową.

Szczegółowe zasady przyznawania dotacji określają „Zasady i kryteria przyznawania dotacji na finansowanie lub dofinansowanie zadań związanych z upamiętnianiem i popularyzowaniem historii walk o odrodzenie Polski i represji wojennych oraz okresu powojennego...”, których treść została opublikowana w 2005 r., w kolejnych biuletynach „Kombatant” – 3/2005 i 4/2005 oraz na stronie internetowej Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (adres: www.udskior.gov.pl).

Termin i warunki realizacji zadania

Realizacja zadania powinna nastąpić w roku 2006 na warunkach ustalonych w umowie między Urzędem do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych a organizacją pozarządową lub podmiotem, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy, których oferta została wybrana. Urząd upoważniony będzie do kontrolowania realizacji zadania. Organizacja, której oferta zostanie wybrana, będzie zobowiązana prowadzić odrębną ewidencję księgową środków wydatkowanych na realizację zadania. Ponadto organizacja ta powinna sporządzić sprawozdanie z wykonania zadania publicznego określonego w umowie w terminie 30 dni po upływie terminu, na który umowa została zawarta.

Terminy składania ofert

- a) na zadania I i II – zadania inne niż wydawnicze – nie później, niż:
- do 20 stycznia, w odniesieniu do zadań przewidzianych do realizacji w I kwartale 2006 r.,
  - do 30 marca, w odniesieniu do zadań przewidzianych do realizacji w II kwartale 2006 r.,
  - do 30 czerwca, w odniesieniu do zadań przewidzianych do realizacji w III kwartale 2006 r.,
  - do 31 października, w odniesieniu do zadań przewidzianych do realizacji w IV kwartale 2006 r.,

b) na zadanie III – wydawnicze – nie później niż:

- do 31 stycznia, w odniesieniu do zadań przewidzianych do realizacji w I półroczu 2006 r.,
- do 31 marca, w odniesieniu do zadań przewidzianych do realizacji w III kwartale 2006 r.,
- do 15 września, w odniesieniu do zadań przewidzianych do realizacji w IV kwartale 2006 r.

Termin, tryb i kryteria stosowane przy dokonywaniu wyboru oferty

Decyzja w sprawie wyboru oferty podejmowana będzie przez Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w terminie do 60 dni od upływu terminu składania ofert.

Podstawowym kryterium stosowanym przy dokonywaniu wyboru oferty jest jej merytoryczna zasadność i zgodność z zasadami określonymi w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2002r. Nr 42, poz. 371, z późn. zm.).

Dodatkowym kryterium jest kwota, za którą organizacja pozarządowa skłonna jest zrealizować zadanie oraz jej doświadczenie w realizacji zadań o podobnym charakterze.

Jednocześnie Urząd zastrzega sobie możliwość rozstrzygnięcia konkursu poprzez wybór oferty gwarantującej optymalną realizację zadania, w szczególności przez organizację kombatancką, której działalność i cele statutowe dają rękojmię należytego wykonania zadania.

Dodatkowe informacje

Szczegółowe dane dotyczące wzoru oferty realizacji zadania publicznego, ramowego wzoru umowy o wykonanie zadania publicznego i wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania zawiera rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 października 2003 r. w sprawie wzoru oferty zadania publicznego, ramowego wzoru umowy o wykonanie zadania publicznego i wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania (Dz. U. Nr 193, poz. 1891). Regulacje zawarte w tym rozporządzeniu obowiązują od dnia 1 stycznia 2004 r. Rozporządzenie to dostępne jest na stronie internetowej Urzędu.

U w a g a: rozpatrywane są tylko oferty zgłaszane przez zarządy główne stowarzyszeń i fundacji (organizacji pozarządowych).

Informacja

o zrealizowanych przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w 2005 r. zadaniach publicznych tego samego rodzaju i związanych z nimi kosztach.

Do dnia 30 listopada 2005 roku wpłynęły 174 oferty na wsparcie realizacji zadań publicznych upamiętniających tradycję walk o wolność i suwerenność Rzeczypospolitej Polskiej. Na podstawie tych ofert zawarto łącznie **122 umowy** (w tym 19 wydawniczych) na kwotę **532 710 zł**. 52 oferentów z różnych przyczyn nie otrzymało środków finansowych (odmowy, odrzucenia, rezygnacje, inne).

Środki finansowe budżetowej dotacji celowej wydatkowane zostały na realizację następujących grup przedsięwzięć:

- Organizacja uroczystości upamiętniających oraz spotkań środowisk kombatanckich – uroczystości w kraju – 56 przedsięwzięć na ogólną kwotę 235 170 zł;
- uroczystości za granicą – 11 przedsięwzięć na ogólną kwotę 60 740 zł.
- Budowa i renowacja pomników – 10 przedsięwzięć na ogólną kwotę 49 700 zł.
- Wykonanie tablic – 7 przedsięwzięć na ogólną kwotę 25 000 zł.
- Wykonanie i renowacja sztandarów – 2 przedsięwzięcia na ogólną kwotę 4 000 zł.
- Wybicie medali – 2 przedsięwzięcia na ogólną kwotę 17 200 zł.
- Organizacja konferencji i sympozjów naukowych – 5 przedsięwzięć na ogólną kwotę 25 000 zł.
- Publikacje – 16 przedsięwzięć na ogólną kwotę 70 500 zł.
- Organizacja wystaw – 3 przedsięwzięcia na ogólną kwotę 16 000 zł.
- Inne przedsięwzięcia upamiętniające (10 przedsięwzięć na ogólną kwotę 29 400):
- organizacja rajdów: XLVI Rajdu Olszyna Grochowska i XXV Ogólnopolskiego Rajdu Arsenał „Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy” – 2 przedsięwzięcia na ogólną kwotę 5 000 zł;
- organizacja uroczystego koncertu w 174. rocznicę bitwy pod Olszynką Grochowską – 1 przedsięwzięcie na ogólną kwotę 3 000 zł;
- organizacja opieki nad grobami żołnierzy podziemia i Szarych Szeregów pn. „Groby bohaterów w pamięci potomnych” (Orędownicy Pamięci) – 1 przedsięwzięcie na ogólną kwotę 1 500 zł;
- wykonanie witrażu obrazującego historyczne skrzydło husarskie – symbol 1 Dywizji Panczernej – 1 przedsięwzięcie na ogólną kwotę 1 400 zł;
- wyposażenie izb pamięci – 2 przedsięwzięcia na ogólną kwotę 4 000 zł;
- organizacja XL Marszu Szlakiem 1 Kompanii Kadrowej – 1 przedsięwzięcie na ogólną kwotę 6 500 zł;
- organizacja konkursów dla młodzieży szkolnej – 2 przedsięwzięcia na ogólną kwotę 8 000 zł.

Kalendarium Kombatantów

16 lipca w Legionowie odbyło się uroczyste pożegnanie 1500-osobowego kontyngentu wojskowego, przeznaczonego do wykonania szkoleniowego zadania na terenie Iraku. Pożegnanie rozpoczęło się Mszą św. w kościele garnizonowym, celebrowaną przez kapelana dywizji ks. płk. Kazimierza Krużela. Przygotowaniu kadry do wypełnienia zadania przewodził dowódca 1 WDZmech. im. T. Kościuszki, gen. dyw. Piotr Czerwiński, który jest również dowódcą polskich jednostek w Iraku. W uroczystości uczestniczyła także grupa kombatantów z prezesem Klubu Kościuszkowców, płk. Romanem Nogalem.

19 lipca w Poznaniu, z inicjatywy prezesa ZO Związku Żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego, w sali ZIW RP i ZO ZKRP i BWP odbyło się spotkanie kombatantów nt. 60. rocznicy konferencji poczdamskiej. Informację wygłosił prezes ZO ŻŁWP – płk Arkadiusz Ogródowczyk. Obecni byli: postanka RP Krystyna Łybacka, wojewoda wielkopolski – Andrzej Nowakowski i Konsul Generalny Federacji Rosyjskiej Władimir P. Kuzniecowa, który odznaczył uczestników walk w II wojnie światowej medalami 60-lecia.

22 lipca w Lublinie członkowie Związku Żołnierzy LWP złożyli wiązanki biało-czerwonych róż na płycie pomnika Nieznanego Żołnierza na placu Litewskim oraz w Miejscu Pamięci Narodowej na cmentarzu przy ul. Lipowej, gdzie spoczywają prochy około 200 osób – więźniów Zamku Lubelskiego, rozstrzelanych 21 lipca 1944 r. przez hitlerowców.

23 lipca w Lublinie, w 61. rocznicę wyzwolenia obozu koncentracyjnego na Majdanku, byli więźniowie, kombatanci, żołnierze oraz przedstawiciele władz i mieszkańcy Lublina uczcili pamięć blisko 250 tys. pomordowanych tam osób. Przed Pomnikiem Walki i Męczeństwa modlili się w intencji pomordowanych, złożyli wieńce oraz zapalili znicze. W latach 1941-1944 hitlerowcy wymordowali tam prawie ćwierć miliona ludzi 52 narodowości.

24 lipca w Woli Justowskiej, na Łące Męczeństwa odbyła się uroczystość z okazji 62. rocznicy bestialskiego mordu (śmierć poniosło 21 osób), którego Niemcy dokonali 28 lipca 1943 r. podczas pacyfikacji przeprowadzonej w Woli Justowskiej i okolicznych wsiach pod Krakowem. Uroczystość uświetniły: udział Warty Honorowej oraz kombatanckich pocztów sztandarowych. W obchodach uczestniczyli przedstawiciele Zarządu Okręgu Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych w Krakowie, władz wojewódzkich i samorządowych, licznie przybyli mieszkańcy Woli Justowskiej i Krakowa. Po uroczystym złożeniu wieńców i wiązanek odbyła się Msza św., której przewodniczył proboszcz miejscowej parafii p.w. Matki Bożej Królowej Polski – ks. Adam Ogiegło. Ks. Tadeusz Zaleski, prezes Fundacji im. Św. Brata Alberta z Radwanowic, w swojej homilii wspominał pacyfikację rejonu Woli Justowskiej.

26 lipca w Grodnie, w mieszkaniu państwa Heleny i Hipolita Suchockich odbyła się uroczystość wręczenia przyznanych im obójgu przez kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Medali „Pro Memoria” oraz Odznaki „Weterana Walk o Niepodległość”. Wybór miejsca uroczystości uzgodniony został z ww. Pan Hipolit Suchocki (ur. 1914 r.) po amputacji nogi jesienią 2004 r. nie wy-

chodzi z domu. Wręczenia dokonali: Weronika Sebastianowicz – prezes Żołnierzy AK przy Związku Polaków na Białorusi, Józef Porzecki – wiceprezes Związku Polaków na Białorusi, Wanda Szwejkowska – konsul w Konsulacie Generalnym RP w Grodnie. Przy wręczaniu obecny był również Andrzej Pocobut – redaktor kwartalnika naukowo-społeczno-kulturalnego „Magazyn Polski”. Ppor. H. Suchocki (lat 91) w latach 1934-39 zawodowy żołnierz Wojska Polskiego, w latach 1941-1945 działacz Armii Krajowej ps. „Podkowa”, komendant Placówki AK „Bawół”, w 1945 r. aresztowany i zesłany do łagrów – m.in. Archangielsk, Komi, Skaraganda, Norylsk, Kołyma. W 1953 r. organizował i brał udział w powstaniu norylskim w łagrze. W 1956 r. zwolniony został z łagrów i wrócił na Grodzieńszczyznę, gdzie mieszka do dzisiaj. Pani Helena Suchocka Nosel (86 lat), w latach 1942-1945, działaczka Armii Krajowej – zesłana była w latach 1947-1954 do łagrów.

28 lipca w Warszawie, w rezydencji Ambasady Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, brytyjski ambasador Charles Crawford gościł liczną grupę przedstawicieli polskich środowisk kombatanckich.

30 lipca w Warszawie, na skwerze im. Alojzego Pawełka na Woli odbyły się uroczystości związane z 61. rocznicą ewakuacji niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Warschau. Przemówienie wygłosił prezes Komitetu Budowy Pomnika Ofiar Obozu KL Warschau – Jan Rudziński. List do zebranych przesłał ks. Prałat Zdzisław Peszkowski. Sędzia Maria Trzczińska przypomniała historię obozu. Zebrani odmówili modlitwy za pomordowanych i złożyli wieńce. Uroczystości na skwerze im. Alojzego Pawełka zakończyło odśpiewanie pieśni patriotycznych.

31 lipca w Warszawie, w rocznicę postawienia pierwszego Krzyża Katyńskiego w Polsce, w Bazylice Świętego Krzyża została odprawiona Msza św. w intencji Polaków zamordowanych przez Sowietów w Katyniu, Bykowni, Kuropatach, Miednoje i Charkowie. Na uroczystości przybyli mieszkańcy stolicy, członkowie Rodziny Katyńskiej, poczty sztandarowe. Homilię wygłosił ks. Stanisław Małkowski. Uroczystości w Bazylice Świętego Krzyża zakończyło złożenie kwiatów przed tablicą pamiątkową w bocznej nawie kościoła. Następnie uczestnicy udali się na Cmentarz Wojskowy na Powązkach, gdzie przy Krzyżu Katyńskim odmówili modlitwy za pomordowanych, złożyli kwiaty i zapalili znicze.

31 lipca w pow. Włoszczowa odbyły się uroczystości z okazji 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej oraz 61. rocznicy bitew partyzanckich na terenie gminy Krasocin. Uroczystości patriotyczną zorganizowali kombatanci Koła Gminnego ZKRP i BWP, z prezesem

Ciąg dalszy na str. 10

Ciąg dalszy ze str. 9

ppor. Janem Stępnem. Z ramienia Koła Narodowych Sił Zbrojnych organizatorami byli: por. Stanisław Kowalczyk i por. Stefan Kapelus. W uroczystości udział brali: wójt Krasocina Józef Siwek, dyrektor Szkoły w Olesznie Roman Grabiec, kombatanci, 12 pocztów sztandarowych oraz mieszkańcy Oleszna. Uroczystości rozpoczęła Msza św. w kościele parafialnym w Olesznie, którą odprawił proboszcz miejscowej parafii Jerzy Sepiolo. Następnie kombatanci i władze gminy udali się przed obelisk NSZ, gdzie złożono kwiaty i zapalono znicze. Potem uczestnicy uroczystości pojechali do Lasu Kozia Wieś, przed obelisk Armii Krajowej. Tu przemówienie okolicznościowe wygłosił prezes Koła Gminnego ppor. Jan Stępień oraz zapalono znicze. Z kolei przed obeliskiem NSZ zlokalizowanym przy drodze obok wsi Rudka gm. Kluczewsko wystąpił por. Stefan Kapelus i zapalono znicze. Przed pomnikiem Armii Krajowej k. wsi Chotow przemawiali: por. Henryk Fołtyn oraz por. Stanisław Kowalczak. Następnie odbył się Apel Poległych.

1 sierpnia w Warszawie odbyło się Szaroszeregowe Ognisko na Przystani Harcerskiej, zorganizowane przez Oddział Warszawski Stowarzyszenia Szarych Szeregów z okazji 61. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego.

1 sierpnia w Piasecznie, na cmentarzu parafialnym przy ul. Kościuszki odprawiona została Msza św. w intencji poległych i zmarłych Powstańców oraz złożono wieńce na kwaterze wojennej. Zebranych przywitał i wygłosił słowo wstępne prezes Koła nr 5 „Gałyń” w Piasecznie Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej – Mieczysław Mierzwiak.

1 sierpnia w Warszawie Zarząd Środowiska Żołnierzy Batalionu „Zaremba – Piorun” Okręgu Warszawskiego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej zorganizował spotkanie przy pomniku na skwerze Batalionu AK „Zaremba – Piorun”. Uczestnicy oddali hold poległym i zmarłym żołnierzom batalionu, złożyli kwiaty i zapalili znicze.

1 sierpnia w Siedlcach Powiatowa Rada Kombatantka, Koło Miejskie ZKRP i BWP i Związek Inwalidów Wojennych RP w Siedlcach zorganizowały spotkanie z okazji 61. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego. Delegacje wymienionych organizacji, w skład których weszli m.in.: Stanisław Woch, Lucjan Boruta, Roman Trębicki, Tadeusz Tarkowski, Henryk Kowalczyk i in. – złożyły kwiaty i zapalili znicze ku czci poległych uczestników Powstania.

2 sierpnia w Warszawie, w Sanktuarium św. Andrzeja Boboli Patrona Polski, w 61. rocznicę pierwszego masowego mordu dokonanego w trakcie Powstania Warszawskiego na terenie Mokotowa odbył się – zorganizowany przez Krąg „Radiostacja” Stowarzyszenia Szarych Szeregów oraz Zarząd i Radę Dzielnic Mokotów – okolicznościowy „Koncert Pamięci”, który poprzedziło złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na terenie Sanktuarium oraz uroczysta Msza św. w intencji poległych Powstańców.

2 sierpnia w Warszawie, w rocznicę jednego z pierwszych sierpniowych zwycięstw Powstania Warszaw-

skiego – zdobycia Wytworni Papierów Wartościowych przy ul. Sanguski – córka por. Białego – Maria Lech-Czerna i Irena Karłowska – córka dr Petrynowskiej odsłoniły tablicę upamiętniającą bohaterów Powstańców.

6-12 sierpnia w Krakowie odbył się jubileuszowy, 40. Marsz Szlakiem 1 Kompanii Kadrowej. Wzięło w nim udział ponad 500 uczestników. Honorowy patronat nad Marszem, organizowanym przez Związek Piłsudczyków, sprawował ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski. Marsz wspierany był przez Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz władze samorządowe Krakowa, Kielc i innych miejscowości na trasie.

7 sierpnia w Magnuszewie i Studziankach Pancernych odbyły się uroczyste obchody 61. rocznicy bitwy o przyczółek warecko-magnuszewski – jednej z największych bitew pancernych, do jakich doszło na terenie Polski podczas II wojny światowej. W uroczystościach uczestniczyli kombatanci, przedstawiciele władz samorządowych Magnuszewa, Studzianek, Głowaczowa, Radomia i województwa mazowieckiego.

15 sierpnia w Białej Podlaskiej odbyły się uroczystości z okazji Święta Żołnierza Polskiego. Uroczystości rozpoczęły się Mszą św. w intencji poległych w latach 1914-1945 żołnierzy polskich, celebrowaną przez proboszczkę parafii p.w. Bł. Honorata – ks. Stanisława Zajko. Organizatorem był Zarząd Rejonowy Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy Wojska Polskiego w Białej Podlaskiej. We Mszy św. wzięli udział: prezydent miasta Andrzej Czapski, starosta bialski Tadeusz Łazowski, sekretarz powiatu Jan Jańczuk, komendant WKU ppłk Zbigniew Bojko, prezes Koła ŚZŻAK kpt. Stanisław Mirecki. W uroczystościach uczestniczyli kombatanci, grupa oficerów WKU i weterani powojennej służby wojskowej z 97-letnim por. Aleksandrem Smoleńskim oraz z wiceprezesa ZR ZBZZ i ORWP – mjr. Władysławem Doroszkiem. Po Mszy św. delegację złożyli wieńcami kwiatów i zapalono znicze przed tablicą pamięci. Następnie w świetlicy parafialnej Srebrnymi Medalami „Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej” udekorowani zostali: kpt. Zbysław Stawecki, st. chor. Włodzimierz Szkulat z Radzyna Podlaskiego, ppłk Zbigniew Bojko, chor. Maksymilian Korbel, Andrzej Czapski z Białej Podlaskiej.

15 sierpnia w Poznaniu dowództwo garnizonu zorganizowało obchody 85. rocznicy Bitwy Warszawskiej i Święta Wojska Polskiego. Na Starym Rynku przy Ratuszu odbył się uroczysty apel. Po przemarszu ulicami miasta – przed tablicą poświęconą żołnierzom polskim wszystkich frontów II wojny złożono kwiaty.

15 sierpnia w Zwierzyńcu odbyła się – zorganizowana przez Zarząd Stowarzyszenia Dzieci Zamojszczyzny w Biłgoraju, któremu przewodniczy Bolesław Szymanik – uroczystość patriotyczno-religijna związana z 62. rocznicą rozpoczęcia likwidacji obozu przesiedleńczego w Zwierzyńcu. W kościele parafialnym p.w. Matki Bożej Królowej Polski odprawiona została Msza św. w intencji pomordowanych i więzionych Dzieci Zamojszczyzny. Dzieci ze Szkoły Podstawowej

im. Dzieci Zamojszczyzny w Zwierzyńcu pod kierunkiem Iwony Zacharczuk przedstawiły montaż słowno-muzyczny, następnie złożono wieńce i wieżanki przed Ścianą Pamięci Narodowej w kościele i przed pomnikiem obok placu kościelnego. Uroczystości zakończyły: przemarsz uczestników spod kościoła na plac Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego Lasów Państwowych i wspólny posiłek w Ośrodku.

15 sierpnia w Kielcach, z okazji Święta Wojska Polskiego, podczas uroczystości patriotyczno-religijnej odsłonięto i poświęcono obelisk ku czci Premiera Rządu RP na Uchodźstwie, Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych – gen. Władysława Sikorskiego. Obelisk na Wzgórzu Zamkowym w Kielcach postawiono z inicjatywy Zarządu Okręgu Ogólnopolskiego Związku Żołnierzy Batalionów Chłopskich przy współpracy z Wojewódzką Radą Kombatantów.

19 sierpnia w Sanoku odbyły się uroczystości z okazji Święta Wojska Polskiego, zorganizowane pod patronatem starosty sanockiego Bogdana Strusia i Powiatowej Rady Kombatantów. W uroczystościach uczestniczyli: Wojewoda Podkarpacki Franciszek Woś, parlamentarzysta, przedstawiciele 6 Brygady Desantowo-Szturmowej z Krakowa oraz 21 Brygady Strzelców Podhalańskich z płk. Wiesławem Węgrzyńskim. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych reprezentowali: płk Jan Ozga oraz płk Jan Krystek. Obecni byli także: komendant Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego z Rzeszowa płk Zbigniew Smok, Konsul Generalny Republiki Czeskiej płk dr Józef Byrtus, Burmistrz Miasta Sanoka Wojciech Blecharczyk i in. Podczas uroczystości odbyła się dekoracja odznaczeniami państwowymi i resortowymi.

20 sierpnia w Kielcach został uroczystie odsłonięty i poświęcony pomnik Armii Krajowej. W uroczystościach uczestniczyły delegacje stowarzyszeń kombatantkich z płk. Antonim Hedą, reprezentującym świętokrzyskie oddziały AK, Andrzej Przewoźnik – sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, przedstawiciele władz samorządowych oraz liczne zgromadzenia mieszkańcy miasta i młodzież szkolna.

21 sierpnia w Jeryskach, przy pomniku Armii Krajowej odprawiona została Polowa Msza św. w intencji poległych, zamordowanych, zaginionych i zmarłych żołnierzy Armii Krajowej. Po Mszy odbył się Apel Poległych, następnie uczestnicy uroczystości złożyli wieńce przed pomnikiem.

1 września w Poznaniu, po Mszy św. w kościele garnizonowym odbyły się wieczorem przed Pomnikiem Armii Poznań – uroczystości związane z 66. rocznicą agresji niemieckiej na Polskę. Po przemówieniu wojewody wielkopolskiego delegacje złożyły kwiaty i wieńce.

Ciąg dalszy na str. 14

Warszawa była wolna – pozostały ły bezsilności i żalu...

Porozumienia walkach na przyczółkach wiślanych i zdobyciu Pragi oraz usiłowaniu niesienia pomocy Powstaniu Warszawskiemu, nastąpiło intensywne przygotowanie do wzięcia udziału dywizji polskich w wyparciu Niemców ze zniszczonej stolicy, która wciąż stanowiła bastion niemieckiej obrony. Zbliżająca się – jak się okazało – wyjątkowo ostra zima stanowiła istotną przeszkodę w transporcie i zaopatrzeniu wojska w potrzebny sprzęt, materiały i żywność. Konieczność pokonywania dużych odległości pieszo, przy śnieżnych zamieciach, kopiałym śniegu i około 20-stopniowym mrozie wymagała niemal nadludzkiego wysiłku żołnierskiego, przy ciągłym zagrożeniu atakiem ze strony nieprzyjaciela. A żołnierskie jutro było wielkim znakiem zapytania i zagadkowej nadziei. I oto 12 stycznia 1945 r. ruszyła znad Narwi i Wisły zimowa ofensywa Armii Radzieckiej i Wojska Polskiego.

W ciągu kilku dni front niemiecki został rozbity. W błyskawicznym pościgu pod koniec stycznia wojska radzieckie dotarły do Ziemi Lubuskiej i Śląska.

W ciągu trzech tygodni wyzwolona została zachodnia część Polski.

Natomiast w lutym i marcu ciężar walk znajdował się na północnym i zachodnim Pomorzu. W obu tych etapach wzięło aktywny udział Wojsko Polskie. W pierwszym wyzwalał Warszawę, w drugim – tocząc ciężkie boje na Pomorzu.

W celu likwidacji niemieckiego garnizonu w Warszawie, ze składu 1 Frontu Białoruskiego wydzielono 47 Armię, która uderzyła z rejonu Jabłonny w kierunku Leszna. 61 Armia i 2 Armia Pancerna gwardii uderzyły w kierunku Warki, Grójca, Błonia, natomiast 1 Armia WP, wykonując natarcie z rejonu Góry Kalwarii (1,3,4 Dywizja Piechoty, 1 Brygada Pancerna i oddziały armijne), Jabłonny (2 Dywizja Piechoty wsparta 3 Brygadą Artylerii Haubic) i Pragi (6 Dywizja Piechoty, 1 Brygada Kawalerii) bezpośrednio uderzyły na Warszawę.

Podjęte 14 i 15 stycznia działania 61 Armii i 2 Armii Pancernych gwardii od południa oraz 47 Armii od północy doprowadziły do dwustronnego, głębokiego obejścia Warszawy od południa i północy oraz zagroziły okrążeniem niemieckiego garnizonu, składającego się z jednostek 9 Armii liczącej 18 batalionów, 476 ckm i prawie 300 dział. 16 stycznia 2 Dywizja Piechoty sforsowała Wisłę w rejonie Kępy Kieleńskiej i uderzyła na stolicę od północy. Główne siły armii 1,3,4 Dywizji Piechoty i Brygady Pancernych po sforsowaniu Wisły w rejonie Góry Kalwarii, nacierając na Piaseczno podchodziły od południa do Warszawy. 17 stycznia rano 6 Dywizja Piechoty sforsowała Wisłę w rejonie Pragi i rozpoczęła walki w stolicy, przesuwając się w kierunku Śródmieścia. Około godz. 10 włączyła się do walki 2 Dywizja Piechoty, nacierając w kierunku Ogrodu Saskiego. Pokonując opór grup osłonowych nieprzyjaciela, zwłaszcza w rejonie Cytadeli i na zachodnim Żoliborzu, oddziały 2 Dywizji Piechoty połączyły się w Śródmieściu z oddziałami 6 Dywizji Piechoty. Do godz. 15 Warszawa była wolna. Wieczorem tego dnia wkroczyły do stolicy główne siły 1 Armii WP, od południa – strony Piaseczna. Podczas walk o Warszawę 4 Mieszana Dywizja Lotnicza w dniu 16 stycznia wykonała 399 lotów bojowych. Myśliwce osłaniały przeprawy wojsk przez Wisłę, a szturmowce dokonywały uderzeń na oddziały nieprzyjaciela w rejonie Leszna. Ogółem w czasie walk w rejonie Warszawy dywizja lotnicza wykonała 2330 lotów.

Widok umarłego miasta z wydostającym się z gruzów gryzącym dymem rozwiewanym przez zimowy przejmujący wiatr, snujące się postacie ludzkie i wychudzone zwierzęta w poszukiwaniu życia w zrujnowanym mieście, uczucie zemsty za dokonane zbrodnie, ły bezsilności i żalu za cierpienia Powstańców i ludności Warszawy będą towarzyszyć żołnierzom do końca życia.

płk w st. spocz. Roman NOGAL
Prezes Klubu Kościuszkowców

Listy do redakcji

Szanowni Państwo!

W załączeniu przedkładam kolędę ułożoną w okopach pod Warszawą w 1944 r. przez żołnierzy frontowych 12 pułku piechoty 4 Dywizji Piechoty 1 Armii WP. Sam jestem frontowym żołnierzem 4 Dywizji Piechoty 12 pułku piechoty, członkiem Klubu Kombatantów 4 Dywizji Piechoty im. Jana Kilińskiego oraz członkiem ZKRP i BWP Ziemi Namysłowskiej.

Przeglądając „Kombatanta” wydaje mi się, że mało jest artykułów dotyczących żołnierzy 1 czy 2 Armii WP, zaś – moim zdaniem – tak dużo miejsca poświęca się np. AK, BCh czy Powstańcom Warszawskim.

Franciszek KASZYŃSKI

Wśród nocnej ciszy

*Wśród nocnej ciszy szmer nam nadchodzi
W polu żołnierze, w domu rodzina
Co za smutna Wigilia
Każda matka familija
Ojca wspomina* /2 razy/

*Mamcia się krząta koło komina
Mówi do dzieci – szósta godzina
Bieźcie do stołu siadajcie
Same sobie doradzajcie
Bo ojca nie ma* /2 razy/

*Kochane dzieci co byście dały
Żebyście ojca teraz ujrzali
Gdyby tu z nami za stołem
Wieczerając z nami społem
Oplatek łamał* /2 razy/

*Nie płaczcie mamo w Świętą Wiliję
Ojciec powróci wszak jeszcze żyje
Niedawno do nas pisali
I życzenia nam składali
Wesołych Świątek* /2 razy/

*Powieczerali pomodlili się
Dzieci do spania położyli się
Dwom najstarszym matka w nocy
Każe około północy
Iść na pasterkę* /2 razy/

*Dzieci z pasterki do domu przyszli
Zastali matkę przed obrazami
Gdy odmawia część różańca
To na intencję ojca
Żeby się wrócił* /2 razy/

*Nie płaczcie mamo, mamciu kochana
I my będziemy z Wami do rana
Zakołędujemy sobie
Malańkiemu co w tym żłobie
Jest narodzony* /2 razy/

Sesja „Dzieci w powstaniach narodowych”

Polak nigdy w swym sercu Ojczyzny nie traci...

Takie motto przyświecało sesji Orędowników Pamięci „Dzieci w powstaniach narodowych”, zorganizowanej przez Fundację „Moje Wojenne Dzieciństwo” w warszawskim Domu Polonii 23 listopada ub. roku.

Orędownicy Pamięci to młodzież z warszawskich i podwarszawskich szkół, która współpracuje z Fundacją „Moje Wojenne Dzieciństwo” i opiekuje się opuszczonymi grobami żołnierskimi. To właśnie dla nich i dla ich kolegów zorganizowano sesję „Dzieci w powstaniach narodowych”.

Spotkanie zainaugurowała prezes Fundacji **Eulalia Rudak**, zwracając się do zgromadzonej młodzieży o podtrzymywa-

Uczestnicy sesji wysłuchali referatu dr. Jacka Wilczura „Dzieci w powstaniach narodowych”

Uczniowie i nauczycielki ze szkoły w Piastowie dziękują za zaproszenie na sesję i współpracę ze szkołą prezes Fundacji „Moje Wojenne Dzieciństwo” Eulalii Rudak (pierwsza z lewej w pierwszym rzędzie)

nie pamięci o wydarzeniach z czasu II wojny światowej. W sesji, oprócz młodzieży ze szkół z Grójca, Piastowa, Wolumentu i Powiśla, uczestniczyli także m.in.: prezes Zarządu Związku Kombatanów RP i BWP Dzielnicy Wola **Franciszek Skrzypek**; dr **Jacek Wilczur**, który brał udział w procesie rewindykacji dzieci polskich wywiezionych do Niemiec, **Anna Zielińska** – odebrana w czasie wojny rodzicom i wywieziona do Rzeszy, **Janina Czaplinska** – łączniczka Delegatury na Kraj oraz uczestnik walk o Starówkę – artysta plastyk **Stanisław Soszyński**.

Dr Jacek Wilczur w referacie „Dzieci w powstaniach narodowych” zarysował bohaterski udział dzieci i młodzieży we wszystkich działaniach narodowowyzwoleńczych, poczynając od XVII w., po rok 1945, w tym przypomniał najbardziej znane fakty, jak protest we Wrześni, walka Orląt Lwowskich w 1918 r. czy udział dzieci w Powstaniu Warszawskim.

Po sesji młodzież złożyła przed Pomnikiem Małego Powstańca na Podwalu białe i czerwone róże – w hołdzie swoim rówieśnikom, którzy walczyli i zginęli za Polskę.

A.B.

Zdjęcia Agnieszka Boruszkowska

Po spotkaniu młodzież zaniosiła białe i czerwone róże przed Pomnik Małego Powstańca

Sesja historyczna poświęcona Polskiemu Państwu Podziemnemu Przekazać wiedzę...

Walka Polskiego Państwa Podziemnego w II wojnie światowej była tematem sesji, zorganizowanej w Poznaniu przez Zarząd Okręgu Poznań Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej pod patronatem Wojewody Wielkopolskiego.

Spotkanie w Urzędzie Wojewódzkim zainaugurowało wręczenie przez wojewodę Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski por. **Jarosławowi Marzyńskiemu** oraz udekorowanie Medalami „Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej” sztandarów poznańskich Liceów nr 3 i nr 8. Wręczono także Złote Odznaki ŚZŻAK w uznaniu wieloletniej, wybitnej działalności w związku **Urszuli Hoffmann** i **Witoldowi de Mezerowi**.

W dalszej części spotkania zaproszeni goście, w tym młodzież z poznańskich szkół, mieli okazję wysłuchać dwóch referatów. Pierwszy, pt. „Wywiad ZWZ-AK w walce z niemiecką bronią odwetową V1 i V2” wygłosiła por. dr **Zofia Grodecka**, przewodnicząca Komisji Historycznej Zarządu Okręgu Poznań ŚZŻAK. (...) W drugim referacie kurator Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego **Tadeusz Jeziorowski** przypomniał „Udział polskich kobiet w walce o niepodległość”. Wspomniał m.in. o bł. **Natalii Tułasiewicz**, prowadzącej katechezę dla kobiet wywiezionych na roboty do Niemiec, co przypląciła życiem w Ravensbrück; o pracy podziemnej członkini Wojskowej Organizacji Ziem Zachodnich **Irenie Bobowskiej**, która – będąc inwalidką poruszającą się na wózku – działała jako współredaktorka i kolporterka gazетки polskiej „Pobudki” i została zgładzona w więzieniu Berlin-Plötzensee. (...)

Sesja w Poznaniu zorganizowana została 22 września 2005 r. dla uczczenia 66. rocznicy utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego.

Zofia GRODECKA

Fot. Jerzy Żurkowski

Wystawa w Krakowie nt. *Brygady Świętokrzyskiej NSZ*

Droga do Wolności

20 października 2005 r. w Krakowie, w murach Biblioteki Jagiellońskiej otwarto wystawę pt. *Droga do wolności – Żołnierze Brygady Świętokrzyskiej Narodowych Sił Zbrojnych*. Na wystawie zaprezentowano eksponaty pochodzące z Archiwum Brygady Świętokrzyskiej NSZ, której zasoby wiosną tego roku przekazane zostały Bibliotece Jagiellońskiej przez środowisko żołnierzy NSZ z USA. W zasobach Archiwum znajdują się bezcenne materiały historyczne, dotyczące Brygady Świętokrzyskiej NSZ oraz powojennych losów jej dowódców i żołnierzy. Dzięki uprzejmości polskich służb dyplomatycznych oraz przede wszystkim dyrekcji Biblioteki Jagiellońskiej i Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, będą teraz pod opieką księżniczki najstarszego polskiego uniwersytetu.

W uroczystym otwarciu wystawy wzięli liczny udział żołnierze NSZ z Kraju oraz zagranicą. Wśród kolegów z USA obecny był **Stefan Celichowski** ps. „Skalski”. To dzięki jego osobistemu zaangażowaniu całe przedsięwzięcie przeniesienia Archiwum Brygady Świętokrzyskiej NSZ z USA do Polski zakończyło się sukcesem. Podczas otwarcia wystawy głos zabrali prorektor UJ **Władysław Miodunek** oraz dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej **Zdzisław Pietrzyk**. Gości powitali także przemówieniami panowie **Stefan Celichowski** oraz prezes Związku Żołnierzy NSZ **Bohdan Szucki** i wiceprezes ZŻ NSZ **Dawid Zadura**.

Sala wystawowa zapełniła się żołnierzami NSZ oraz młodzieżą. Nad ekspozycją górował baner z symbolem Związku Jaszczurczego. Od tej pory przez równo miesiąc wystawa otwarta była dla wszystkich zainteresowanych. Po zakończeniu oficjalnej części imprezy, w sali konferencyjnej UJ odbyło się spotkanie Związku Żołnierzy NSZ, w czasie którego prezes Związku dr Bohdan Szucki wręczył Medale „Pro Memoria”. Odbyła się też dyskusja z udziałem historyka Leszka Żebrowskiego na temat historii NSZ oraz losów środowiska żołnierzy NSZ.

Brygada Świętokrzyska NSZ powstała 11 sierpnia

1944 r. na terenie okręgu radomsko-kieleckiego NSZ. Do stycznia 1945 r. toczyła boje z Niemcami oraz komunistycznymi formacjami zbrojnymi. W styczniu 1945 r. Armia Czerwona rozpoczęła wielką ofensywę w kierunku zachodnim. Pod jej presją Brygada rozpoczęła dramatyczną ewakuację poprzez okupowane przez Niemców obszary Śląska i Czech, zakończoną w maju 1945 r. spotkaniem z oddziałami amerykańskiej armii pod dowództwem gen. G. S. Pattona.

Dawid ZADURA
Wiceprezes ZŻ NSZ

Listy do redakcji

Pamiętamy o rodakach na Litwie

W we wrześniu 2005 r. przewodniczący Okręgowej Rady Środowiska Żołnierzy WP przy Zarządzie Okręgowym ZKRP i BWP w Krakowie – płk **Julian Zięba** wraz z sekretarzem ZO **Zenonem Pikulskim** zorganizowali wycieczkę-pielgrzymkę na Litwę. Wzięli w niej udział przedstawiciele wszystkich środowisk kombatanckich woj. małopolskiego. Zwiedzano: Druskienniki, Zespół Sanatorium nad Niemnem, dawną stolicę Litwy – Troki oraz Wilno.

Wycieczka miała charakter nie tylko turystyczny, ale również patriotyczno-religijny. Wielu uczestników przygotowało dary w postaci obuwia, odzieży oraz książek i przyborów szkolnych dla Domu Dziecka Polonii Litewskiej.

W Domu Polskim podczas spotkania z weteranami Wojny Obronnej 1939 r., przy udziale miejscowej Polonii i harcerzy wręczyliśmy 26 medali i dyplomów podpisanych przez gen. **Mieczysława Bieńka**, dowódcę 2 Korpusu Zmechanizowanego w Krakowie. Kiedy razem z J. Ziębą i **J. Krusensternem** z AK wręczaliśmy odznaczenia – łyzy ciekły weteranom po policzkach. Mówili, że pierwszy raz po zakończeniu II wojny światowej otrzymują polskie odznaczenia z rąk polskich oficerów.

Jednym z ważnych przeżyć było też zwiedzenie cmentarza na Rossie, na którym spoczywają wybitni Polacy, złożyliśmy im hołd; modliliśmy się nad Grobem Matki i Serca Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Zwiedziliśmy również kościół św. Teresy wraz z kaplicą Matki Boskiej Ostobramskiej.

Zenon PIKULSKI
Sekretarz Zarządu Okręgowego
ZKRP i BWP w Krakowie

Ciąg dalszy ze str. 10

1 września w Lublinie odbyły się uroczystości z okazji 66. rocznicy wybuchu II wojny światowej oraz z okazji Dnia Weterana. Uroczystości rozpoczęły się przed odrestaurowanym pomnikiem Partyzantów Lubelszczyzny. Po powitaniu przybyłych na obchody przez płk. Jerzego Górnickiego, prezesa ZO ZKRP i BWP w Lublinie – w tym Wojewody Lubelskiego Andrzeja Kurowskiego, złożono wiązanki kwiatów na płytę pomnika. Następnie wszyscy uczestnicy udali się na plac Litewski, gdzie po 3-minutowym sygnale syreny złożono wiązanki kwiatów na płytę pomnika Nieznanego Żołnierza w Lublinie. Po czym kombatanci udali się do Sali Kolumnowej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego, gdzie wielu spośród nich uhonorowano odznaczeniami państwowymi i resortowymi.

1 września w Krakowie uroczystości Dnia Weterana oraz 66. rocznicy wybuchu II wojny światowej organizował – jak co roku – ZO ZKRP i BWP. Wyloniono Komitet Organizacyjny: przewodniczącym został mjr Roman Walczak, sekretarzem kpt. Zenon Pikulski. Uroczystości rozpoczęło Mszą św. w kościele garnizonowym przy udziale Kompanii Honorowej 2 Korpusu Zmechanizowanego, pocztów sztandarowych, władz samorządowych oraz wojska z dowódcą – gen. broni Mieczysławem Bieńkiem. Następnie na cmentarzu Rakowickim, przy pomniku Żołnierzy Września 1939 – Armii Kraków odbył się Apel Poległych. Przemawiał prezes ZO ZKRP i BWP – mjr Józef Kopczyński. Po czym delegacje złożyły wieńce i wiązanki kwiatów. Delegacja ZO ZKRP i BWP złożyła także wiązanki kwiatów przed Grobem Nieznanego Żołnierza oraz przy pomniku Papieża Jana Pawła II.

1 września w Garbowie uczczono rocznicę wybuchu II wojny światowej. Organizatorem był Zarząd Koła Gminnego ZKRP i BWP. Uroczystości rozpoczęła odprawiona w miejscowym kościele Msza św. w intencji poległych w II wojnie światowej. Uczestniczyli w niej kombatanci oraz młodzież szkolna ze sztanदारami. Po Mszy św. kombatanci udali się na groby poległych w II wojnie światowej na terenie gminy Garbów. Tam zapalono znicze i złożono wiązanki kwiatów ufundowane przez wójta gminy – Kazimierza Firleja.

1 września w Siedlcach członkowie organizacji kombatantkich zrzeszonych w Powiatowej Radzie Kombatantkiej złożyli hołd żołnierzom poległym w 1939 r. Przedstawiciele organizacji: Tadeusz Tarkowski i Jan Łęczycki z ZIW, Józef Jastrzębski z SPK, Lucjan Boruta, Krzysztof Biernacki, Roman Trębicki, Kazimierz Ulko z Koła Miejskiego ZKRP i BWP, Teodor Woliński ze Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy – złożyli wiązanki kwiatów na cmentarzu Janowskim, w kwaterze żołnierzy poległych w Wojnie Obronnej 1939 r. Drugą wiązankę złożono na Cmentarzu Wojennym, trzecią – od Starosty Powiatu Siedleckiego Henryka Brodowskiego – położono przed obeliskiem gen. Władysława Sikorskiego. Następnie kombatanci uczestniczyli we Mszy św. w kościele garnizonowym w Siedlcach, którą celebrował ks. mjr Andrzej Dziwulski. W Mszy uczestniczyła Kompania Honorowa 1 Batalionu Rozpoznawczego z Siedlec.

1 września w Tczewie odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej żołnierzom 2 Batalionu

Strzelców, poległym w obronie Tczewa 1 września 1939 r. Tablicę poświęcono, a następnie umieszczono w Kaplicy Pamięci Narodowej w kościele p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego.

2 września w Rembertowie odbyła się uroczystość odsłonięcia i poświęcenia pomnika kilkudziesięciu ofiar egzekucji nazistowskich, dokonywanych w lasach Kawęczyna w latach 1939-1944. Mszy św. w intencji zamordowanych przewodniczył ks. płk Krzysztof Wylęzek – proboszcz Parafii p.w. św. Ojca Rafała Kalinowskiego.

4 września w Kurkocinie, przy Pomniku Ofiar Totalitaryzmu odbyła się uroczystość poświęcona „Pamięci Golgoty Polaków”. Uroczystość odbyła się przy symbolicznej mogile, w której leży około 500 osób, pomordowanych przez hitlerowców w czasie II wojny światowej. Podczas uroczystości zastępca kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, wiceminister Jerzy Kozłowski uhonorował zasłużonych kombatantów – na mocy decyzji Prezydenta RP z 25 lipca 2005 r. – wysokimi odznaczeniami państwowymi, a także wręczył Medale „Pro Memoria”, przyznawane przez kierownika UdSKIOR.

7 września w Warszawie, w Kaplicy Sióstr Franciszkanek od Cierpiących przy ul. Wilczej 7 odbyła się Msza św., po której została odsłonięta tablica upamiętniająca powstańcy ślub Jana Nowaka-Jeziorańskiego z Jadwigą z Wolskich: *W tej kaplicy dnia 7 września 1944 roku por. Zdzisław Jeziorański, ps. „Jan Nowak”, żołnierz Armii Krajowej, Kunier z Warszawy, emisariusz Polskiego Państwa Podziemnego i Rządu Polskiego na Uchodźstwie, dyrektor Rozgłośni Polskiej Radia „Wolna Europa”, Autorytet Narodu Polskiego, któremu wywalczył znaczącą pozycję w świecie – poślubił Jadwigę z Wolskich, ps. „Greta”, żołnierza Armii Krajowej, łączniczkę Akcji „N”.* Organizatorem uroczystości było Środowisko Żołnierzy Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzantkich Armii Krajowej PONURY-NURT.

10 września w Żaganiu odbyło się okolicznościowe spotkanie z okazji Święta 11 Lubuskiej Dywizji Kawalerii Pancernej im. Króla Jana III Sobieskiego. W spotkaniu uczestniczyli: rtm. Witold Deimel – prezes Zarządu Głównego Związku Kół 1 Dywizji Pancernej w Wielkiej Brytanii oraz członkowie Zarządu Koła ZKRP i BWP w Żaganiu, Włodzisław Cydzik, Marcin Szober, Karol Franciszek, oraz Maria Jastrzębska – prezes Koła Sybiraków w Żaganiu.

11 września w Częstochowie, u stóp Hetmanki Żołnierza Polskiego modlili się kombatanci, weterani i inwalidzi wojenni. Mszę św. w asyście kapelanów po-

szczególnych formacji kombatantkich odprawił ks. kmr Leon Szot – Kanclerz Kurii Polowej. W specjalnym przesłaniu skierowanym do uczestników uroczystości Biskup Polowy WP gen. bryg. Tadeusz Płoski podziękował zebranych za modlitwę w intencji zmarłych, poległych i pomordowanych bohaterów Ojczyzny i zachęcił wszystkich zebranych do dalszego pielęgnowania cnót narodowych i miłowania Ojczyzny. W uroczystości wzięło udział 1600 kombatantów wraz z rodzinami.

12 września w Warszawie, w siedzibie Archiwum Głównego Akt Dawnych – w Sali Balowej Pałacu Rządcyńskich odbyły się w ramach obchodów Roku Ukrainy w Polsce: promocja wydawnictw archiwalnych oraz otwarcie wystawy „Dzieje Ukrainy w dokumencie archiwalnym (IX-XXI) wiek”.

14 września we Włoszczowie Zarząd Koła Miejsko-Gminnego ZKRP i BWP – wspólnie ze środowiskiem Armii Ludowej i Batalionów Chłopskich – zorganizował uroczystość patriotyczną z udziałem władz powiatowych i pocztów sztandarowych – ku czci partyzantów AL Okręgu Częstochowa, poległych w dniu 9 września 1943 r. w okolicach wsi Ludwinów gm. Radków. Przemawiał prezes Społecznej Powiatowej Rady Kombatantów kpt. Mieczysław Migacz. Mszę polową odprawił miejscowy proboszcz parafii Bebelno – ks. Jerzy Klimas. Apel Poległych wygłosił ppor. Aleksander Stępowski.

14 września w Bydgoszczy, w siedzibie Teatru Polskiego im. H. Konieczki odbyła się konferencja z okazji 100. rocznicy urodzin Mariana Rejewskiego „Życie Enigmą pisane”. Wcześniej odsłonięto rzeźbę Mariana Rejewskiego, umieszczoną na skwerze przy zbiegu ul. Śniadeckich i ul. Gdańskiej w Bydgoszczy.

15 września w Kielcach odbyła się sesja naukowa z okazji 65. rocznicy powstania Batalionów Chłopskich. Referaty wygłosili: prof. dr hab. Stefan Józef Pastuszka – *Chłopi i ludowcy przed 1939 r. – postawy i zachowania*; prof. dr hab. Piotr Matusak – *Konspiracyjny ruch ludowy i jego siła zbrojna w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego*; dr Janusz Gmitruk – *Fenomen kieleckiej ludowej konspiracji 1939-1945*; prof. dr hab. Romuald Turkowski – *Współtwórcy ludowej konspiracji – twórcami Polskiego Stronnictwa Ludowego*; Stanisław Ozonek – *Upamiętnianie etosu Batalionów Chłopskich*.

15 września w Poznaniu, na uroczystym Plenarnym Posiedzeniu Zarządu Okręgowego ZKRP i BWP – Marszałek Wielkopolski Stefan Mikołajczak wręczył prezesowi ZO, płk. Januszowi Radłowskiemu nowy sztandar organizacyjny ufundowany przez Społeczny Komitet Organizacyjny Fundacji Sztandaru, kierowany przez mgr. Mirosława Grzędowskiego. Uczestniczyło wielu przedstawicieli władz i prezesi 106 kół Związku. Wojewoda Wielkopolski Andrzej Nowakowski wręczył 4 Krzyże Zesłańców Sybiru i 18 medali „Pro Memoria”. Konsul Generalny Federacji Rosyjskiej wręczył 18 medali „60-lecia Zwycięstwa w WWO”. Marszałek Wielkopolski – odznaki Honorowe „Za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego”, a wiceprezes ZG ZKRP i BWP prezes ZO – 10 Odznak „Za Zasługi dla ZKRP i BWP”.

Oprac. E.D., A.B.

0 godną jesień życia...

Założyciele Związku Inwalidów Wojennych za podstawowe zadanie stawiali sobie niesienie pomocy poszkodowanym przez działania wojenne – inwalidom wojennym. Aktualnie, gdy średnia wieku inwalidy wojennego przekroczyła 80 lat, sprawą najważniejszą stała się opieka zdrowotna dla ludzi ciężko doświadczonych w czasie wojny.

Zapewnienie pomocy lekarskiej naszym członkom jest najważniejszym zadaniem Zarządu Okręgowego i Zarządów Oddziałów Związku Inwalidów Wojennych RP w Łodzi. Stąd przy Zarządach Oddziałów ZIW RP w Łodzi działają poradnie lekarskie, w których pracują społecznie lekarze i pielęgniarki. Są to doświadczeni specjaliści z zakresu dolegliwości starszego wieku i inwalidztwa. Poradnie lekarskie działają w trzech łódzkich oddziałach: Łódź-Bałuty, Łódź-Południe i Polesie oraz Łódź-Śródmieście. Obejmują podstawową opieką lekarsko-pielęgniarską wszystkich członków ZIW w Łodzi i z najbliższych okolic.

W poradniach zatrudnionych jest 16 lekarzy, 4 pielęgniarki i rejestrantki, a w poradni Łódź-Bałuty przyjmuje dodatkowo 2 lekarzy konsultantów – neurolog i chirurg. W 2004 r. lekarze ZIW na cotygodniowych dyżurach przyjęli 1750 pacjentów.

Działalność poradni lekarskich przy Zarządach ZIW w Łodzi jest olbrzymim udogodnieniem dla naszych członków – pacjenci nie czekają w kolejkach do lekarza i przyjmowani są w naszych przychodniach we właściwych warunkach.

Dzięki poradniom lekarskim prowadzi się również opiekę lekarsko-pielęgniarską nad osobami samotnymi, a szczególnie po 80. roku życia – wykonywane są wizyty domo-

we, zabiegi, a w razie potrzeby ułatwane są formalności w sprawie przyjęć do szpitali i badań specjalistycznych.

Naszym celem jest pogłębianie współpracy z Wydziałem Zdrowia Publicznego Urzędu Miasta Łodzi w celu uzyskania jak najlepszych warunków dla inwalidów wojennych, weteranów i osób represjonowanych oraz kombatanów w zakresie opieki medycznej, w celu ułatwienia przyjęć do lekarzy, dostępu do badań laboratoryjnych, a szczególnie do specjalistów. Możemy mieć pełną satysfakcję z tego, że działająca w naszym okręgu organizacja Służby Zdrowia wypełnia przesłanie ojców założycieli Związku w tym przedmiocie i jest przyjmowana przez Zarząd Główny ZIW RP jako wzór do praktycznego i godnego naśladowania w innych okręgach ZIW RP w kraju.

Teofil KAŁUŻYŃSKI
Wiceprezes ZO ZIW RP w Łodzi

ZIW na Dolnym Śląsku

Z okazji 60. rocznicy powstania Związku Inwalidów Wojennych na Dolnym Śląsku, 15 września 2005 r. odbyła się uroczystość w Klubie Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu.

Prezes Zarządu Okręgu ZIW RP **Czesław Długosz**, po przywitaniu przybyłych gości i wszystkich uczestników spotkania, powiedział m.in.: *Przybyliśmy tu wkrótce po zakończeniu wojny ze szpitali, z jednostek wojskowych, z oddziałów partyzanckich, z obozów koncentracyjnych, aby zagospodarować te ziemie, przywrócone Polsce po latach. Wielu z nas było mocno okaleczonych, chorych, wycieńczonych i głodnych. Jednak przystąpiliśmy do pracy, by pomóc naszym kolegom bardziej niż my poszkodowanym przez wojnę. (...)*

Referat okolicznościowy przygotował i wygłosił jeden z najstar-

szych stażem członków i działaczy ZIW RP – **Janusz Lichterowicz**, który sporo miejsca poświęcił działalności Związku w pierwszych latach istnienia 1945-1950. Następnie przewodniczący Rady Miejskiej Wrocławia **Grzegorz Stopiński** udekorował **Krystynę Kogut**, **Kazimierza Kusiaka** i **Bronisława Szeremeta** Krzyżem Zesłańców Sybiru, przyznany przez Prezydenta RP. „Medal za zasługi dla Związku Inwalidów Wojennych Rzeczypospolitej Polskiej” burmistrzowi Dzierżoniowa **Markowi Piorunowi** wręczył wiceprezes Zarządu Głównego **Tadeusz Paczek** wraz z prezesem Zarządu Okręgu **Czesławem**

Długoszem. Wręczono także Medale „NIKE”, przyznawane za ogół zasług dla ZIW oraz Złote Odznaki Honorowe ZIW. Ponad 30 działaczy wyróżniono wpisem do „Księgi zasłużonych aktywistów ZIW RP okręgu wrocławskiego” za długoletnią działalność związkową, wzorową realizację celów i zadań związkowych.

Następnie były serdeczne gratulacje z okazji 60 lat działalności na Dolnym Śląsku, uznanie i szacunek oraz z głębi serca płynące życzenia dla inwalidów wojennych, które przekazali zaproszeni goście.

Po odegraniu Roty i odprowadzeniu sztandaru ZIW RP, prezes ZO Związku Inwalidów Wojennych RP we Wrocławiu **Henryk Korda** zaprosił wszystkich uczestników spotkania na poczęstunek w siedzibie Klubu ŚOW.

Jan PALUCHNIAK

60-lecie Centrum Wyszkozenia Armii 2 Korpusu Polskiego w Materze oraz Gimnazjum i Liceum dla jego żołnierzy w Alessano

Matera i Alessano pamiętają

W dniach 5-9 października 2005 r. w dwóch południowowłoskich miastach Materze i Alessano miały miejsce podniosłe i – dla nielicznych dawnych podchorążych i uczniów tych polskich szkół – wzruszające uroczystości 60-lecia tych ważnych placówek, które wykształciły kilkuset żołnierzy 2 Korpusu Polskiego. Miało to ogromne znaczenie dla uzupełnienia dotkliwie uszczuplonej przez bolszewickie ludobójstwo i straty wojenne podczas kampanii włoskiej kadry oficerskiej oraz przezwanej przez wypadki wojenne edukacji żołnierzy tej wielkiej jednostki.

Uroczystości w Materze zostały zorganizowane 5 października staraniem Stowarzyszenia „Associazione Culturale 21 Settembre 1943” (data zbrodni Wehrmachtu w tym mieście w przeddzień wyzwolenia przez wojska alianckie) i antymafijnego Stowarzyszenia „Libera”. Współorganizatorem była ponadto Fundacja im. niedawno zmarłej więźniarki niemieckich obozów koncentracyjnych Elisy Springer. Dwa dni później odbyła się sesja naukowa w 62. rocznicę tego tragicznego dla Materzy wydarzenia, zatytułowana „Pielgrzymka pamięci”, w której udział wzięli m.in. przedstawiciel Dyrekcji Muzeum Oświęcimskiego dr **Henryk Świebocki** oraz znana z licznych wizyt i spotkań w Polsce więźniarka wielu obozów **Halina Birenbaum** z mężem Sybirakiem. Należy podkreślić, że główną rolę w organizacji podniosłych uroczystości w Materze odegrali prezes wspomnianego Stowarzyszenia i Fundacji **Filippo Zollino** oraz jego równie zasłużeni najbliżsi współpracownicy: **Mario i Francesco Ambrico**, utrzymujący ścisły kontakt z krakowskim środowiskiem kombatanckim, reprezentowanym przez niżej podpisanego.

Uroczystości upamiętniające dwuletnią działalność (1944-46) Centrum Wyszkozenia Armii 2 Korpusu Polskiego w Materze rozpoczęła Msza św. na Polskim Cmentarzu Wojennym w Casamassima k. Bari (siedziby naszego największego szpitala podczas kampanii włoskiej 1944-45 i po wojnie), odprawiona przez prezesa Stowarzyszenia „Libera”, ks. **Luigi Ciotti**. Naszą ambasadę w Rzymie re-

prezentował jej pierwszy radca – dr **Jerzy Skotarek**, a nasz konsul w Bari – honorowy konsul na Apulię i Bazylikatę, dr **Domenico Centrone**. Ponadto udział w obchodach w Materze wzięło czterech wychowanków szkół podchorążych w tym mieście: przybyli z Anglii inż. **Wojciech Fijałkowski** i inż. **Tadeusz Nagrodzki**, obecny prezes Związku Polaków we Włoszech dr **Mieczysław Rasiej** z Turynu oraz prof. **Wojciech Narębski** z Krakowa, jak również prof. **Teresa Zaniewska** ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, organizatorka kilku konferencji, poświęconych szkolnictwu i oświacie polskiej na obczyźnie podczas II wojny światowej.

Władze włoskie reprezentowali burmistrzowie kilku włoskich miast z ich sztandarami, a honory wojskowe oddał poległym i zmarłym „za naszą i waszą wolność” żołnierzom polskim włoski pluton honorowy z trębaczem-bersalierem, który odegrał tradycyjną „Ciszę”.

Po południu w auli zabytkowego Pałacu Ridola odbyła się sesja naukowa „Polskie Szkoły Wojskowe w Materze 1944-46”. Po odczytaniu listu naszego ambasadora w Rzymie i oficjalnych przemówieniach organizatorów i władz prof. W. Narębski udekorował sztandar Materzy i najbardziej zasłużone w przygotowaniu tej uroczystości osoby przyznanymi na wniosek Oddziału Krakowskiego Krajowego Związku b. Żołnierzy PSZ na Zachodzie przez kierownika Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych Medalami „Pro Memoria” i „Za zasługi w upamiętnianiu tradycji polskich walk i męczeństwa”. Następnie krótkie referaty o Szkołach Podchorążych w Materze wygłosili po włosku dr. M. Rasiej i prof. W. Narębski a prof. T. Zaniewska przedstawiła tłumaczone na ten język rozważa-

W Materze odbyła się sesja naukowa w 62. rocznicę tragicznych dla miasta wydarzeń

nia o poezji żołnierskiej 2 Korpusu, przypominając, że uczniami tych szkół byli m.in. znani literaci i poeci Gustaw Herling-Grudziński i Artur Międzyrzecki.

Po zakończeniu sesji jej uczestnicy udali się przed gmach Szkoły Podstawowej „Minozzi”, która w latach 1944-46 gościła nasze szkoły podchorążych piechoty i artylerii, celem odsłonięcia wło-

Prof. Wojciech Narębski udekorował sztandar Materzy Medalem „Pro Memoria”

sko-polskiej tablicy, upamiętniającej pobyt w Materze polskich żołnierzy oraz ich walkę i ofiarę życia. Uroczystego odsłonięcia tablicy dokonali burmistrz Materzy dr **Michele Porcari** oraz b. podchorążowie polscy W. Narębski i M. Rasiej. Następnie uczestnicy uroczystości zasadzili przed gmachem Szkoły symboliczne drzewko oliwne pokoju. Warto dodać, że na prośbę dyrekcji Szkoły, nazajutrz odbyło się spotkanie jej kadry nauczycielskiej i młodzieży z polskimi kombatantami. Końcowym akordem obchodów rocznicowych naszego Centrum Wyszko- lenia Armii w Materze było otwarcie zorganizowanej przez Mario i Francesco Ambrico ciekawej wystawy fotografii „Ludzie 2 Korpusu Polskiego w Materze 1944-1946”, pozyskanych z Instytutu i Muzeum im. gen. Wł. Sikorskiego w Londynie, na którą ta zasłużona placówka przekazała kurtkę mundurową porucznika 5 Kresowej Dywizji Piechoty, a piszący te słowa kopie polskich odznaczeń wojennych oraz odznak rozpoznawczych jednostek 2 Korpusu, jak również

jednodniówek i zaświadczeń o ukończeniu różnych szkół podchorążych w Materze. Uroczysta kolacja była okazją do serdecznych spotkań i wspomnień dawnych dni pobytu w tym zabytkowym mieście. Trzeba podkreślić, że Matera została zaliczona do Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, a w jej średniowiecznej wczesnochrześcijańskiej dzielnicy „Sassi” ze skalnymi kościołkami i freskami nagrano znany film „Pasja”, z uwagi na jej podobieństwo do Jerozolimy.

Bardzo podniosły charakter miały też obchody 60-lecia Liceum i Gimnazjum nr 1 dla żołnierzy 2 Korpusu Polskiego w położonym na końcu „obcasy włoskiego buta” Alessano, z którym przyjacielką współpracę – z inicjatywy niżej podpisanego i dr **Antonio Caloro** – nawiązano 15 lat temu. Na tę uroczystość przybyła z Wielkiej Brytanii kilkunastoosobowa grupa b. uczniów tej żołnierskiej szkoły, a ponadto zamieszkały w Rzymie b. opiekun duchowy emigracji, abp **Szczepan Wesoły** oraz jeden nasz kolega z USA i dwóch z Polski.

7 października wieczorem miała miejsce prezentacja drugiego uzupełnionego wydania zredagowanej przy mojej współpracy książki „Gli Alesaanesi di Anders – un liceo e ginnasio polacco in Alessano 1945-46 – Ricordi e testimonianze” (Alessańczycy gen. Andersa – liceum i gimnazjum polskie w Alessano 1945-46 – wspomnienia i dokumenty) oraz opracowania nauczycielki liceum z pobliskiego Casarano **Cristiny Martinelli** „I papaveri di Montecassino” (Czerwone maki z Monte Cassino).

Nazajutrz rano odbyliśmy wycieczkę do miejscowości Matino, gdzie działało polskie Gimnazjum i Liceum nr 2, Casarano – siedziby Gimnazjum Kupieckiego i Liceum Administracyjno-Handlowego dla żołnierzy 2 Korpusu i Gallipoli, w którym zdobywali szlify podchorążackie nasi pancerni kawalerzyści. Kulminacyjnym punktem uroczystości w Alessano było nadzwyczajne posiedzenie Rady Miejskiej, na którym jednogłośnie przyznała ona honorowe obywatelstwo tego miasteczka wszystkim żyjącym b. uczniom alessańskiej szkoły.

Po oficjalnych przemówieniach i wręczeniu dyplomów przez obecnego burmi-

stra arch. **Luigi Nicolardi**, prof. W. Narębski udekorował sztandar miasta i zasłużonych działaczy: b. burmistrza dr **Cosimo del Casale**, dr Antonio Caloro i prof. Cristinę Martinelli Medalami „Pro Memoria”, a prof. **Maria Insalata Siciliano** i zamieszkałego w Casarano naszego towarzysza broni z 2 Korpusu **Michała Lejczaka** – bohatera książki C. Martinelli – medalami „Za Zasługi”.

Rocznicowe uroczystości w Alessano zakończyła odprawiona w niedzielę 9 października w miejscowej katedrze – gdzie w 1945 r. wmurowano naszą tablicę pamiątkową – przez polskiego „alessańczyka” abp. Sz. Wesołego uroczysta Msza św., po której odśpiewano „Arkę” i „Boże coś Polskę”, zakończoną po 60. latach błaganiem „Ojczyznę wolną pobłogosław Panie”.

Tablica upamiętniająca pobyt w Materze polskich żołnierzy

Niech to przypomnienie niemal nieznanych w kraju, a bardzo ważnych miejsc, gdzie żołnierze 2 Korpusu Polskiego zdobywali – dzięki dalekowzroczności naszych Dowódców – cenną wiedzę wojskową i średnie wykształcenie, otwierające im po wojnie bramy wyższych uczelni, stanowi istotne uzupełnienie naszej znajomości dziejów tej sławnej wielkiej jednostki.

Wojciech NARĘBSKI

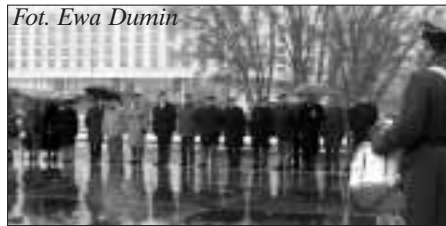
Oddali swoje życie z dala od Ojczyzny...

W niedzielę 11 grudnia 2005 r. przy Grobie Nieznanego Żołnierza odbyła się uroczysta zmiana Posterunku Honorowego w 64. rocznicę obrony Tobruku i brawurowego przerwania linii frontu pod Gazalą przez Polskich Żołnierzy Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich (sierpień – grudzień 1941 r.) oraz udziału Artylerii tej Brygady w zdobyciu Bardii (styczeń 1942 r.).

Mimo przejmującego grudniowego chłodu i obfitego deszczu ze śniegiem – na placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie stawili się, by uczcić pamięć poległych kolegów, kombatanci – uczestnicy tamtych wydarzeń, przedstawiciele Środowiska Żołnierzy 2 Polskiego Korpusu KZBŻPSZnZ – na czele z jego prezesem por. **Antonim Lipką** oraz **Zenonem Siarkiewiczem** – skarbnikiem

w Zarządzie Środowiska 2 PK; a także przedstawiciele instytucji państwowych, samorządowych i organizacji społecznych oraz delegacje szkół. Obecni byli m.in.: **Stefan**

Fot. Ewa Dumin

Fot. Ewa Dumin

Jako pierwsza, wieniec złożyła delegacja Środowiska Żołnierzy 2 Polskiego Korpusu

Gawlik – prezes Krajowego Związku Byłych Żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, prezesi: **Janusz Gofuchowski** (Środowisko 1 Dywizji Panczernej gen. Stanisława Maczka), **Włodzimierz Cieszkowski** (Środowisko 2 Polskiej Dywizji Strzelców Piechoty), **Leszek Czarnota-Czarny** – sekretarz generalny Krajowego Związku BŻPSZnZ, **Eugenia Maria Cegielska** (Środowisko „Oberlangen”). Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych reprezentował zastępca kierownika Urzędu, wiceminister **Jerzy Kozłowski**.

Uczeń Liceum Ogólnokształcącego im. Gen. Wł. Sikorskiego **Krzysztof Karp** przypomniał historię bohaterskich zmagania żołnierzy generała Stanisława Kopańskiego – polskich bohaterów, którzy na wieki pozostali w piaskach pustyni libijskiej...

E. D.

63. rocznica pacyfikacji Zamojszczyzny

W hołdzie pomordowanym Dzieciom Zamojszczyzny

*Skoro brzask strzały szwargotanie
jakby szatan zstąpił
na budzącą się wioskę
Zabierać rzeczy osobiste
pół godziny na spakowanie
belkotal kaleczoną polszczyzną
jakiś tłumacz (...)*

*Czy dziś po sześćdziesięciu trzech latach
ktoś mi w to uwierzy
To chyba był koszmarny sen
Ale ja go widziałem*

Marian Broda

Fot. Agnieszka Boruszkowska

Uroczystość w kościele p.w. Wszystkich Świętych. Przemawia prezes Zarządu Stowarzyszenia Dzieci Zamojszczyzny w Biłgoraju Bolesław Szymanik

Wspomnieniem ofiarnej pomocy niesionej przez lubelskich kolejarzy dzieciom wywożonym z Zamojszczyzny w czasie II wojny światowej do obozów koncentracyjnych i w głąb Rzeszy rozpoczęła się 26 listopada 2005 r. w Lublinie uroczystość upamiętniająca datę rozpoczęcia pacyfikacji i wysiedleń na tym terenie.

Przed tablicą pamiątkową, wmurowaną w hołdzie lubelskim kolejarzom, zebraли się przedstawiciele marszałka województwa i wojewody, Kolei, Państwowego Muzeum na Majdanku, członkowie Stowarzyszenia Dzieci Zamojszczyzny organizującego uroczystość, delegacja Towarzystwa Przyjaciół Majdanka, delegacje i poczty sztandarowe stowarzyszeń i organizacji kombatanckich.

Fot. Agnieszka Boruszkowska

Po uroczystości przed Pomnikiem-Grobem Dzieci Zamojszczyzny złożono wieńce i zapalono znicze

W przemówieniu prezes Zarządu SDZŻ w Biłgoraju **Bolesław Szymanik** przypomniał tragiczne fakty sprzed 63 lat – zbrodniczy plan „oczyszczenia” Zamojszczyzny z ludności polskiej i zasiedlenia jej osadnikami niemieckimi, który zaczęto wprowadzać w życie w nocy z 27 na 28 listopada 1942 r.,

wypędzenie z domów 110 tys. osób, w tym 30 tys. dzieci, wywożonych w nieludzkich warunkach do obozów na Majdanku, w Zwierzyńcu, Zamościu, Oświęcimiu lub do Rzeszy. Po przemówieniu delegacje złożyły wieńce i wiązanek kwiatów przed tablicą pamiątkową.

Zgromadzeni na uroczystości udali się następnie do kościoła rektoralnego p.w. Wszystkich Świętych na cmentarzu przy ul. Lipowej, gdzie pochowano 98 dzieci, które zginęły w obozie na Majdanku. Mszę św. celebrowali kapelani SDZŻ: ks. **Władysław Kowalik**, ks. **Jan Słoma** i o. **Michał**. Po Mszy św. jeden z członków Stowarzyszenia – **Marian Broda** – odczytał wiersz napisany specjalnie na tę okazję pt. „Koszmarny sen”. Prezes **Bolesław Szymanik** zaś, dziękując za przybycie delegacjom, przypomniał: *ONI GINĄC MODLILI SIĘ ZA NAS ŻYWYCH – teraz MY w tej Świątyni i na tym Cmentarzu pomódlmy się za NICH. Nie odprowadził ich dzwon cmentarny. Nikt nie położył im wtedy wiązanek kwiatów – NIKT nie zapłakał, a więc PRZYNAJMNIEM teraz PAMIĘTAJMY o NICH.*

Uroczystość zakończyła się modlitwą, złożeniem wieńców i zapaleniem zniczy przed Pomnikiem Dzieci Zamojszczyzny.

Agnieszka BORUSZKOWSKA

Pamięć o żołnierzach Armii Krajowej

Spółceństwo Sokołowa Podlaskiego i poszczególnych gmin tego powiatu w sposób godny uczciło rocznicę odzyskania Niepodległości. Powiatowa uroczystość odbyła się w Sokołowie z udziałem władz powiatu i miasta. W miejscowościach: Kiełpiniec, gm. Sterdyń oraz Czerwonca Grochowskiej, gm. Sokołów Podlaski oddano hołd pamięci żołnierzy Armii Krajowej oraz innych organizacji niepodległościowych walczących w czasie wojny i w pierwszych latach po jej zakończeniu. W uroczystościach tych uczestniczył m.in. ordynariusz diecezji drohiczyńskiej, ks. bp Antoni Dydzisz. W Kosowie Lackim oraz w pozostałych gminach uroczystości te odbyły się w nieco węższym zakresie.

11 listopada 2005 r. w Kiełpińcu uczczono pamięć żołnierzy 3 szwadronu 6 Wileńskiej Brygady Armii Krajowej kpt. Władysława Łukasika „Młota”. Ugrupowanie „Młota” działało przeciw władzy PRL w latach 1945-1952 w przybużańskiej części powiatu sokołowskiego. 17 lutego 1947 r. w okolicach Kiełpińca doszło do walki z siłami bezpieczeństwa, w wyniku której zginęło kilkunastu żołnierzy tego ugrupowania. Dzieje 6 Wileńskiej Brygady AK przedstawił **Kazimierz Krajewski**, historyk Instytutu Pamięci Narodowej.

Uroczystość w Czerwonca Grochowskiej upamiętniała 140 żołnierzy AK – Placówki „Gawron”, z byłych gmin Grochów i Kudelczyn. Żołnierze tej placówki prowadzili działalność partyzancką w zorganizowanych strukturach bojowych. Przeprowadzili kilkanaście potyczek z żołnierzami i żandarmerią niemiecką oraz dokonali m.in. zamachu na starostę powiatu sokołowskiego Gramssa. Na przełomie lipca i sierpnia 1944 r. uczestniczyli w operacji „Burza”. Ze względu na zmasowany udział wojsk niemieckich na tym terenie, nie wszyscy dotarli na miej-

sce koncentracji i rozpoczęli działalność dywersyjną na zapleczu frontu. Po wkroczeniu wojsk radzieckich na teren powiatu zaczęły się masowe aresztowania żołnierzy AK oraz innych organizacji niepodległościowych. Znaczna część żołnierzy placówki została aresztowana i wysłana do sowieckich łagrów w głąb ZSRR, a także do więzień bezpieki. Wielu z nich zginęło. Podczas uroczystości został odsłonięty i poświęcony pomnik ku czci 140 żołnierzy Armii Krajowej Placówki „Gawron”. Fundatorem był członek tego oddziału, por. **Apoloniusz Kędziora**.

Wszystkie uroczystości rozpoczynały Msze św., podczas których ks. biskup oraz proboszczowie wygłaszali patriotyczne homilie. Przemawiali kombatancki i przedstawiciele IPN. Odbywały się Apele Poległych oraz składano wieńce i kwiaty. Masowy udział miejscowego społeczeństwa w tych uroczystościach świadczy o jego świadomości patriotycznej i przywiązaniu do Ojczyzny.

ppłk Józef ZACIERKA „Zawisza”
Prezes Zarządu Środowiska Warszawskiego
Byłego Obwodu Armii Krajowej
Sokołów Podlaski
„Sęp-Proso”

Levanger, Norwegia

FALSTADSENERET Muzeum, Miejsce Pamięci i Centrum Praw Człowieka [1941 – 1945 obóz koncentracyjny i obóz pracy]

Główny budynek Falstad zbudowany był w roku 1921, z przeznaczeniem na szkołę dla chłopców. Niestety, jego przeznaczenie dramatycznie zmieniło charakter w 1941 r., po konfiskacie budynku przez niemieckie siły okupacyjne. SS przekształciło szkołę w więzienie i obóz pracy, w którym w latach 1941-1945 przetrzymywano około 5000 osób, w większości więźniów politycznych z Norwegii, a także Rosji, Jugosławii, Polski i Danii. Dla większości więźniów Falstad było obozem przejściowym, „poczekalnią” na miejsce docelowe, którym najczęściej był obóz koncentracyjny Sachsenhausen lub Oświęcim.

Falstadsbogen to oddalone od obozu o około 1 km miejsce egzekucji. Tutaj, w latach 1942-1943 straciło życie około 220 osób. Liczba ta prawdopodobnie jest większa i trudno ją ustalić precyzyjnie, bowiem tuż przed wyzwoleniem obozu w maju 1945 SS zatopiło część szczątków zabitych osób w Fiordzie Trondheim.

W dniu dzisiejszym, w Falstadsbogen znajduje się 49 grobów i tablica pamiątkowa z nazwiskami ofiar, głównie z Rosji i Jugosławii.

Polacy stanowili grupę więźniów liczącą około 100 osób.

Fundacja Falstadsenteret powstała w 2000 r. – jej pełna nazwa to: *Falstad – Miejsce Pamięci Narodowej i Centrum Praw Człowieka*. W głównym budynku obozu mieści się obecnie muzeum, powstałe w 1995 r.

W maju 2006 r. planowane jest otwarcie nowej wystawy, wzbogaconej o nowe dokumenty, zdjęcia i filmy dokumentalne. Zaproszeni będą więźniowie, którzy obóz przetrwali, w tym więźniowie z Polski. Falstadsenteret jest w posiadaniu pełnej

listy polskich przetrzymywanych, która zawiera: imiona i nazwiska, daty i miejsca urodzenia, a w niektórych przypadkach stan cywilny i ówczesny adres zamieszkania, a także zawód wykonywany w obozie. Niestety, ustalenie miejsca pobytu tych osób w dniu dzisiejszym jest bardzo trudne. **Dlatego też na stronie internetowej Falstadsenteret publikowane są nazwiska byłych więźniów z Polski, których dane zostały odnalezione w kartotekach obozowych, z prośbą o kontakt każdego, kto odnalazł na liście swoich bliskich.**

Każde wspomnienie, zarówno naoczny świadek obozu, jak i jego rodziny czy przyjaciół, stanowić będzie ekspozycję muzeum Falstad. Na bazie rozmów z uczestnikami projektu powstanie film dokumentalny.

Kontakt (w języku polskim):
Magdalena BROL
magdalena.brol@falstadsenteret.no
tel. (+47) 740 22 827
tel. kom. (+47) 98 89 34 94

Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku prowadzi śledztwo dotyczące niżej wymienionych zdarzeń – zabójstw dokonanych przez członków sowieckiej partyzantki:

1. grudzień 1942 r., majątek Wysoka, koło Mołodeczna, woj. wileńskie – zabójstwo **Wilhelma Kożuchowskiego** oraz **Bolesława Szatowskiego** (żołnierza AK, ps. Kiedo, zamieszkałego w okolicach Oszmiany),

2. październik 1943 r., zabójstwo **Kazimierza Orłowskiego**, oficera WP, ps. „Ziutek”, „Wierny” – pierwszego komendanta placówki terenowej siatki konspiracyjnej AK w miejscowości koło Ropiej, gm. Rudziszki, pow. wileńsko-trocki, woj. wileńskie, komendanta placówki w Folwarku Kajetaniszki – Andreszyszki,

3. 18 listopada 1943 r., wieś Jałowiec, gm. Rudziszki, pow. wileńsko-trocki, woj. wileńskie, zabójstwo **Dominika Sakowicz** oraz **Wincetego Sakowicza**,

4. 18 listopada 1943 r., wieś Jałowiec, gm. Rudziszki, pow. wileńsko-trocki, woj. wileńskie, zabójstwo **Hipolita Bartoszewicza**, **Stefanii Bartoszewicz**, **Waldemara Bartoszewicza**, **Janusza Bartoszewicza**, **Bronisława Harasimowicza**, **Janiny Harasimowicz**, **Melchiora Harasimowicza**, **Zygmunta Harasimowicza**,

5. listopad 1943 r., kolonia Bukły, gm. Rudziszki, pow. wileńsko-trocki, woj. wileńskie, zabójstwo **Cypriana Kasabuckiego** (majora WP),

6. listopad 1943 r., kolonia Bukły, gm. Rudziszki, pow. wileńsko-trocki, woj. wileńskie, zabójstwo **Ryszarda Wawrzeckiego** (oficera rezerwy WP) oraz matki wymienionego,

7. czerwiec 1944 r., wieś Opaciszki, gm. Rudziszki, pow. wileńsko-trocki, woj. wileńskie, zabójstwo mężczyzny o nazwisku **Trąbaczyk** (ojca **Franciszka Trąbaczyka**, żołnierza VII Brygady AK „Wilhelma”),

8. wrzesień 1944 r., szosa relacji Ejszyszki – Wilno, w pobliżu wsi Pierciupie, zabójstwo dokonane przez funkcjonariuszy NKWD – **Aleksandra Marciniowskiego** (lat 33), zamieszkałego we wsi Jurgielany, gm. Rudziszki, pow. wileńsko-trocki, woj. wileńskie.

Osoby posiadające wiedzę na temat będący przedmiotem postępowania prośzone są o kontakt listowy z tut. Oddziałową Komisją na adres:

Instytut Pamięci Narodowej
Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku, 81-311 Gdynia, ul. Witomińska 19
– sygnatura akt S 63/04/Zk.

Poszukuję informacji na temat okoliczności śmierci mego stryja **Mieczysława Żmudy**, syna Leona Żmudy i Franciszki Klaja, urodzonego 1921 r. w Polskiej Marynce k. Medyki i aresztowanego w maju 1940 r. przez sowieckie NKWD. Prawdopodobnie przebywał w obozie w Żytomierzu, skąd przedostał się do Wojska Polskiego organizowanego w lipcu 1943 r. w Sielcach nad Oką. Tym samym brał udział w bitwie pod Lenino, gdzie prawdopodobnie zginął. Od zakończenia wojny do chwili obecnej, pomimo wielu trudów, nie udało się mojej rodzinie ustalić losów Mieczysława Żmudy i miejsca jego pochówku.

Będę bardzo wdzięczny za przekazanie wszelkich informacji przez osoby, które miały kontakt z Mieczysławem Żmudą na moją skrzynkę internetową:

wl.zmuda@interia.pl
lub adres pocztowy:
Władysław Żmuda
ul. Sobieskiego 27
37-700 Przemyśl
tel. (0-16) 670 66 47

Z nadesłanej korespondencji

Pan Henryk Ruszczyk
Burmistrz Zakroczymia
oraz
Rada Gminy Zakroczym
ul. Warszawska 7

Zarząd Środowiska Mazowsze Północ – ŚZZ Armii Krajowej w Warszawie na ręce pana Burmistrza oraz Rady Gminy składa uprzejme podziękowania wszystkim organizatorom za pamięć w przysyłaniu zaproszeń na uroczystości związane z obchodami Obrony Zakroczymia. Umożliwia to nam od szeregu lat uczestniczenie w tych uroczystościach, ostatnio

w dniu 26 września 2004 r. – w 65. rocznicę Obrony Zakroczymia.

Jest to dla naszego Środowiska fakt bardzo doniosły, gdyż znaczna część naszych członków pochodzi z przyległych do Zakroczymia okręgów: płockiego i płońskiego.

Pobyt w Zakroczymiu łączy się dla nas ze składaniem hołdu Kolegom poległym w okresie okupacji, którzy zostali upamiętnieni tablicami wmurowanymi na cmentarzyku przy klasztorze oo. Kapucynów w Zakroczymiu oraz Czerwińsku.

Każdy nasz pobyt w Zakroczymiu to nie tylko powrót myślami do tamtych lat, lecz także utwierdzenie się w przekonaniu, że pamięć o nich jest utrwalana w młodym pokoleniu, przygotowującym co roku swoją część artystyczną.

Dziękujemy za to dyrekcji Gimnazjum nr 1 w Zakroczymiu.

Uznanie i podziękowanie pozwalamy sobie również wyrazić tą drogą ojcu gwardianowi klasztoru oo. Kapucynów, gdyż część religijna tych uroczystości, w kościele i na cmentarzu nadaje nie tylko podniosły ton, ale i skłania wszystkich uczestników do głębokiej refleksji.

Jeszcze raz serdecznie dziękujemy – wszystkim i za wszystko.

Prezes Zarządu Okręgu Warszawa ŚZZAK
Środowisko Mazowsze – Północ
Tadeusz RZESZOTARSKI
oraz
Wiceprezes
Tadeusz KARWOWSKI

REDAKCJA: 00-926 Warszawa, ul. Wspólna 2/4
REDAGUJE ZESPÓŁ: **Ewa Dumin** (red. naczej.), **Agnieszka Boruszkowska**, **Katarzyna Hoppe**
stała współpraca **prof. Adam Dobroński**
PRENUMERATA I KOLPORTAŻ: **Andrzej Sosiński (0-22 661 86 67)**

WYDAWCA: **Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych**

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, tel. redakcji 0-22 661 87 05, fax 0-22 661 87 45, centr. 0-22 661 81 11, tel. informacji 0-22 661 81 29, 0-22 661 87 40
Adres internetowy: <http://www.udskior.gov.pl>, e-mail: kombatant@udskior.gov.pl

W 2006 r. egzemplarz „Kombatanta” kosztuje 2,50 zł, a cena prenumeraty rocznej wraz z kosztem wysyłki – 30 zł. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę pocztą lotniczą kosztuje 24 USD lub równowartość tej kwoty (mogą być czeki). Wpłaty na prenumeratę należy dokonywać na konto: Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, numer konta: NBP Oddział Okręgowy Warszawa 03101010100050472231000000.

Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania zmian i skrótów w nadsyłanych materiałach. Materiały powinny być czytelne, podpisane pełnym imieniem i nazwiskiem autora oraz zawierać jego prywatny adres, ewentualnie telefon. Artykułów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Rubryka „Poszukujemy” jest bezpłatna. Nakład 4000 egz.

Organizacja jedyna w swoim rodzaju...

W sobotę 5 listopada 2005 r., w siedzibie Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie odbyła się uroczystość XV-lecia Stowarzyszenia Szarych Szeregów, nad którą patronat honorowy objął ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski.

Przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Szarych Szeregów – **Leszek Kołacz** przywitał licznie przybyłych na Zjazd przedstawicieli Stowarzyszenia oraz jego gości honorowych, m.in.: Prezydenta **Ryszarda Kaczorowskiego** wraz z małżonką, wicewojewodę mazowiec-

Fot. Ewa Dumin

kiego – **Macieja Sieczkowskiego**, **Annę Trojanowską** – córkę Stanisława Broniewskiego „Orszy” oraz jego syna – **Witolda Broniewskiego**, **Czesława Cywińskiego** – prezesa Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, przedstawicieli szkół noszą-

Fot. Ewa Dumin

cych imię Szarych Szeregów, Związku Harcerstwa Polskiego i in. Następnie odczytane zostały życzenia i listy gratulacyjne skiero-

wane do uczestników Zjazdu, wspominano zmarłych członków Stowarzyszenia oraz uczczono minutą ciszy pamięć pierwszego naczelnika Szarych Szeregów Stanisława Broniewskiego „Orszy” i wszystkich kolegów.

Ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie **Ryszard Kaczorowski** wspominał swoją działalność harcerską w rodzinnym Białymstoku. Powiedział m.in.: *Jesteśmy organizacją jedyną w swoim rodzaju, fenomenem w światowej historii...*

Prezes **Czesław Cywiński**, zwracając się do uczestników Zjazdu, mówił o harcerzach z Szarych Szeregów: *Najwierniejsi towarzysze Armii Krajowej. Byliście w czasie okupacji wzorem. Wasze wychowanie harcerskie ukształtowało typ żołnierza-partyzanta. Nasza droga była wspólna od 27 września 1939 roku, kiedy to powstały zręby Polskiego Państwa Podziemnego. (...) Zawsze byliśmy razem. Czy teraz mamy prawo spocząć? Nie, jest jeszcze dużo do zrobienia... Krzewienie polskości, moralności chrześcijańskiej i patriotyzmu – to jest nasze zadanie...*

Jednym z kulminacyjnych momentów uroczystości stało się wręczenie nagrody im. Stanisława Broniewskiego „Orszy” prof. **Normanowi Daviesowi**, który przybył na uroczystość nieco spóźniony z Krakowa. Przewodniczący **Leszek Kołacz** skorzystał z okazji, by zwrócić się do autora słynnych dzieł o najnowszej historii Polski: *Może narodzi się i pójdzie w świat – książka o tych chłopcach i dziewczętach, którzy zmagali się z tak*

Fot. Ewa Dumin

Ks. Stefan Wysocki, członek Rady do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych jako pierwszy otrzymał Medal „Pro Memoria” z rąk płk. Mirosława Sulejki

Fot. Ewa Dumin

Prof. Norman Davies podpisuje swoje najnowsze dzieło

niebывałą potęgą... O ich nieprawdopodobnym bohaterstwie...

Na zakończenie oficjalnej części Zjazdu sekretarz generalny Stowarzyszenia **Konrad Karpiński** odczytał decyzję kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, dotyczącą przyznania Medalu „Pro Memoria” na wniosek Zarządu Głównego Stowarzyszenia Szarych Szeregów jego zasłużonym członkom. Następnie odbyło się uroczyste wręczenie Medalu oraz dyplomów z podziękowaniami wraz z odznaką okolicznościową licznym członkom Stowarzyszenia Szarych Szeregów.

I na koniec, nie zabrakło serdecznego: **CZUWAJ!**

Ewa DUMIN

Za to, że byli Polakami...

Na zaproszenie prezydenta Olsztyna i Zarządu Oddziału Związku Sybiraków w Olsztynie, w dniach 16-22 września w podolsztyńskim ośrodku turystycznym Star-Dadaj odbył się III Światowy Zjazd Polskich Sierot Byłych Wychowanków Syberyjskich Domów Dziecka z lat 1940-1946. Na zjazd przyjechało 70 uczestników z całej Polski i innych państw.

Pomnik Sybiraków w Olsztynie po ceremonii odsłonięcia

Wśród przybyłych była delegacja – **Wacława Górskiego**. Urząd do Spraw ze sztandarem Związku Sybiraków na Florydzie, reprezentowanego m.in. przez prezesa Związku Kombatantów i Osób Represjonowanych reprezentował prof. **Adam Dobroński**. Gościem honorowym był słynny polski te-

nor **Bernard Ładysz** wraz z małżonką Leokadią.

17 września 2005 r., w 66. rocznicę napaści sowieckiej na Polskę, uczestnicy III Światowego Zjazdu Sierot Polskich Byłych Wychowanków Syberyjskich Domów Dziecka z lat 1940-1946 wzięli udział w uroczystości odsłonięcia Pomnika Sybiraków w Olsztynie.

Mszę św. w kościele Świętego Józefa celebrował Metropolita Warmiński, ks. abp **Edmund Piszc**. Następnie odbyła się ceremonia odsłonięcia i poświęcenia Pomnika Sybiraków, na którym wyryto słowa: *Pamięci Zesłańców Syberyjskich zmarłych z zimna i głodu, pomordowanych przez NKWD w więzieniach i łagrach na Syberii, w Kazachstanie i innych miejscach Związku Sowieckiego za to, że byli Polakami.*

W uroczystości brał udział m.in. prof. **Mariusz Kulpa** z ASP w Gdańsku – twórca Pomnika Sybiraków. Przybyli także przedstawiciele władz państwowych, wojewódzkich i miejskich, hierarchowie Warmińskiej Kurii Metropolitalnej, generalicja, przedstawiciele Komendy Wojewódzkiej i Miejskiej Policji, prezesi Kół Oddziału ZS w Olsztynie i przedstawiciele stowarzyszeń kombatanckich z pocztami sztandarowymi oraz harcerze i młodzież szkolna.

Podczas uroczystości działacze Związku Sybiraków zostali odznaczeni orderami,

Lublin odznaczony Honorową Odznaką Sybiraka

23 października 2005 r. w Lublinie odbyły się: uroczystość odsłonięcia i poświęcenia płyty z Honorową Odznaką Sybiraka na frontonie Ratusza oraz z okazji pierwszej rocznicy odsłonięcia i poświęcenia pomnika „Dla Pamięci... Ku Przestrodze” na Skwerze Borowiczan przy ul. Nowy Świat, a także z okazji 61. rocznicy wywiezienia żołnierzy AK do łagrów w Borowiczach w ZSRR.

Uroczystości rozpoczęły się Mszą św. w Archikatedrze Lubelskiej, celebrowaną przez abp. **Bolesława Pylaka**. Następnie przed Ratuszem odbyła się ceremonia odsłonięcia i poświęcenia płyty z Honorową Odznaką Sybiraka, która została nadana Lublinowi na wniosek Grupy Lubelskiej Środowiska Boro-

wiczan Związku Sybiraków.

Akt nadania odczytała **Krystyna Mateuszuk**, wiceprezes Związku Sybiraków Oddział Lublin, po czym wręczyła prezydentowi Lublina Honorową Odznakę Sybiraka. **Henryk Pielach**, wnioskodawca uhonorowania miasta Lublina Odznaką, odczytał uzasadnienie jej nadania. Odsło-

Krystyna Mateuszuk, wiceprezes Związku Sybiraków Oddział w Lublinie, wręcza Honorową Odznakę Sybiraka Andrzejowi Pruszkowskiemu, prezydentowi miasta

nięcia płyty z Honorową Odznaką Sybiraka dokonał prezydent Lublina w asyście **Henryka Jaroszyńskiego** – łagrowicza, Kawalera Orderu Wojennego Virtuti Militari oraz **Władysławy Pielach**, córki **Jana Piskorka**, zmarłego w łagrach w Borowiczach.

Tablicę z repliką Honorowej Odznaki Sybiraka poświęcił arcybiskup **Bolesław**

Sybiracy pamiętają

Dzień Sybiraka we Wrocławiu

Prof. Adam Dobroński wręcza Medal „Pro Memoria” prezesowi ZO ZS w Olsztynie Eugeniuszowi Grabskiemu

Krzyżami Zesłańców Sybiru i medalami. Medalem „Pro Memoria” wyróżniono m.in. prezesa Zarządu Oddziału ZS w Olsztynie **Eugeniusza Grabskiego**. Medalami „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” uhonorowani zostali: złotym – abp **Edmund Piszcz**, srebrnymi – m.in. inicjator budowy pomnika **Andrzej Starkiewicz**, dyr. **Paweł Jaszczuk** i prezes Koła ZS w Barczewie **Jadwiga Osiak**.

Apel Poległych z udziałem Kompanii Honorowej 15 Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej i orkiestry wojskowej Garnizonu Giżycko oraz złożenie wieńców i wiązanek kwiatów przed pomnikiem zakończyły uroczystość.

Na podstawie materiałów nadesłanych przez dr. Zygmunta SKOTNICKIEGO Wiceprezesa Zarządu Oddziału Związku Sybiraków w Olsztynie

Prezes Środowiska Borowiczan Roman Bar w asyście Teresy Wróbel i Teresy Romańskiej-Fańciszwskiej składa wieńiec przy pomniku „Dla Pamięci... Ku Przestrodze” na Skwerze Borowiczan

Pylak przy dźwiękach hejnału miasta Lublina.

Następnie uczestnicy uroczystości udali się przed pomnik „Dla Pamięci... Ku Przestrodze” na Skwerze Borowiczan, gdzie zostały złożone wieńce i zapalono znicze.

Henryk PIELACH
Wiceprezes Środowiska Borowiczan

Uroczystą akademią w siedzibie Polskiego Radia rozpoczęły się 16 września 2005 r. obchody Dnia Sybiraka we Wrocławiu. Uczestniczyło w niej ponad 400 Sybiraków i Sybiraczek oraz zaproszeni goście – Metropolita Wrocławski ks. kardynał Henryk Gulbinowicz, przedstawiciele władz wojewódzkich i samorządowych oraz Wojska Polskiego.

U honorowani odznaczeniami państwowymi: Zofia Helwing, Jan Fenc i Władysław Cholewa

Podczas akademii udekorowano odznaczeniami państwowymi 60 Sybiraków. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski uhonorowano prezesa Oddziału ZS we Wrocławiu **Jana Fencę** i pierwszego prezesa ZS na Dolnym Śląsku **Zofię Helwing**. Złotym Krzyżem Zasługi odznaczono prezesa Koła ZS w Brzegu Dolnym **Władysława Cholewę**. Sybirakom wręczono także Krzyże Zesłańców Sybiru, Medale „Pro Memoria”, Medale „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” i Honorowe Odznaki Sybiraka.

Blasku akademii dodały liczne poczty sztandarowe – sybirackie, kombatanckie i szkolne. Na część artystyczną złożyły się: przygotowany przez solistę zespołu Wiązowanie **Zbigniewa Karpowskiego** recital i program patriotyczny w wykonaniu młodzieży szkolnej.

17 września natomiast przy pomniku Zesłańców Sybiru na wrocławskim Skwerze Sybiraków uroczystości rozpoczęły się Mszą św. celebrowaną przez infułata **Stanisława Turkowskiego** w ce-

remoniale wojskowym. Kompanię Honorową i wartę przy pomniku wystawiła Wyższa Szkoła Wojsk Lądowych im. T. Kościuszki, a orkiestrę reprezentacyjną Komenda Wojewódzka Policji. Po patriotycznej homilii nastąpił Apel Poległych i Zamęczonych na Nieludzkiej

Wojewoda Dolnośląski odznacza Sybiraka, Wiesława Kacprzyńskiego Krzyżem Zesłańców Sybiru

Ziemi, salwa Kompanii Honorowej oraz złożenie kwiatów przed pomnikiem.

Jan FENC
Prezes Oddziału Związku Sybiraków
we Wrocławiu

Od 1 stycznia 2006 r. w Łodzi funkcjonuje Centralny Szpital Weteranów

Weterani nie mogą czekać...

Fot. Katarzyna Hoppe

Poczty sztandarowe przed pomnikiem Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi

10 listopada 2005 r. w Łodzi odbyło się Ogólnopolskie Spotkanie Weteranów i Kombatantów. Jego celem było zaprezentowanie bazy diagnostyczno-klinicznej łódzkiego Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 2 im. Wojskowej Akademii Medycznej, który od 1 stycznia 2006 r. funkcjonuje także jako Centralny Szpital Weteranów. Placówka przyjmuje kombatantów oraz ich rodziny z całego kraju. W prezentacji CSW wzięli udział prezesi oraz przedstawiciele największych związków i stowarzyszeń w kraju, którzy mogli przebadać się w ramach przygotowań do uroczystego otwarcia Szpitala.

W imieniu kombatantów głos zabrał Franciszek Matysik, przewodniczący Wojewódzkiej Rady Kombatantów w Łodzi, który podziękował dyrektorowi Szpitala Leszkowi Markuszewskiemu za możliwość zapoznania się z ofertą Centralnego Szpitala Weteranów oraz za duży wkład pracy w jego powstanie, a także za uprzejmość i fachowość kadry Szpitala.

Dyrektor Leszek Markuszewski mówił o zadaniach Szpitala: możliwie jak najkrótszy czas oczekiwania na usługi medyczne, gdyż to właśnie weterani potrzebują ich najpilniej i nie mogą czekać na

badania czy zabiegi latami oraz wysoki poziom usług specjalistycznych.

Spotkanie odbyło się w przeddzień Narodowego Święta Niepodległości, toteż weterani uczestniczyli w uroczystości złożenia przez delegacje wieńców i wiązanek kwiatów przed pomnikiem Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych reprezentował zastępca kierownika Urzędu wiceminister Jerzy Kozłowski.

Modlitwę za poległych w obronie Ojczyzny poprowadził ks. Marek Strzelecki.

Dalsza część uroczystości odbyła się w Muzeum Historii Miasta Łodzi, gdzie wręczono mianowania na pierwsze i kolejne stopnie oficerskie weteranom i kombatantom walk o wolną i niepodległą Polskę, złote, srebrne i brązowe Medale „Za Zasługi dla Obronności Kraju” oraz Medale „Pro Memoria”. Medalem „Pro Memoria” został także odznaczony sztandar Oddziału Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego w Łodzi. Po wręczeniu odznaczeń ogłoszono okolicznościowe przemówienia. Na zakończenie uroczystości wystąpił Zespół Artystyczny WP.

Katarzyna HOPPE

Fot. Katarzyna Hoppe

Bazę diagnostyczną Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego podczas spotkania z kombatantami zaprezentował dyrektor Szpitala Leszek Markuszewski

Fot. Katarzyna Hoppe

W uroczystości licznie uczestniczyli kombatanci i mieszkańcy Łodzi

Fot. Katarzyna Hoppe

Wieniec w imieniu weteranów składa delegacja z Franciszkiem Matysikiem, przewodniczącym Wojewódzkiej Rady Kombatantów w Łodzi oraz Marianem Kazubskim, prezesem Związku Inwalidów Wojennych RP

Fot. Katarzyna Hoppe

Uroczystość w Muzeum Historii Miasta Łodzi